

ANKASAM

bülten

20 Ağustos 2023
SAYI: 2023/33

Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın Özbekistan Ziyaretinin İkili İlişkiler ve Bölgesel İşbirliği Açısından Önemi

14

Güney Kore'nin
"Tehdit Algısı"
Bağlamında Dış Politikası

20

Çin Savunma Bakanı Li
Şangfu'nun Rusya ve Belarus
Ziyaretleri

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

- 03** Batı Pasifik'te ABD-Fransa Rekabeti
Dr. Cenk TAMER
- 06** Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Kuşak ve Yol Girişimi'ne Etkisi
Zeki Talustan GÜLTEN
- 08** NATO'nun Asya-Pasifik'e Genişleme Stratejisinde Japonya'nın Rolü
Dilara Cansın KEÇİALAN
- 11** Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru'nda "10. Yıl"
Zeynep Çağla ERİN
- 14** Güney Kore'nin "Tehdit Algısı" Bağlamında Dış Politikası
Zeki Talustan GÜLTEN
- 16** Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın Özbekistan Ziyaretinin İkili İlişkiler ve Bölgesel İşbirliği Açısından Önemi
Dauren ZHALİN
- 20** Çin Savunma Bakanı Li Şangfu'nun Rusya ve Belarus Ziyaretleri
Zeki Talustan GÜLTEN
- 23** Hindistan'ın Batı-Pasifik'teki ABD-Çin Rekabetine Bakışı
Dr. Cenk TAMER
- 26** Camp David Görüşmeleri ve ABD-Çin Rekabeti
Elcan TOKMAK
- 28** NATO'nun Fikri Genişlemesi
Doç. Dr. Şafak OĞUZ
- 31** BRICS'in Genişlemesi Bağlamında Çin'in Çok Kutuplu Dünya İnşası
Dr. Cenk TAMER

BASINDA ANKASAM

- 33** Medya

DERGİLER

- 34** Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi

Bölgesel Araştırmalar Dergisi

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 9, 06880,
Çankaya - Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 474 00 46 | Faks: +90 312 474 00 45 E-posta:
info@ankasam.org

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

Tasarım-Dizgi: Esra Karadağ

ANKASAM ANALİZ

Batı Pasifik'te ABD-Fransa Rekabeti

Batı Pasifik'teki küresel rekabet, yalnızca Çin ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasındaki çekişmeyle sınırlı değildir. Diğer aktörlerin yanı sıra Fransa, bölge politikalarında hem ABD'yle hem de Çin'le rekabet etmektedir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un 23 Temmuz 2023 tarihinden itibaren Papua Yeni Gine, Vanuatu ve Yeni Kaledonya'ya düzenlediği gezi, Paris'in bölgedeki çıkarlarını koruma ve ilerletme

amacını taşımaktadır. Fransa, özellikle ABD ve Çin arasındaki rekabetin kızıştığı bu bölgede kendi sesini duyurmaya çalışmaktadır.

Her şeyden önce Fransa, Batı Pasifik'in özgür ve açık kalması için kendisi gibi düşünen Batılı ülkelerle işbirliği yapmaktadır. Hızla değişen konjonktür gereği Fransa, ABD'nin bölgedeki askeri nüfuz operasyonlarına, tatbikatlarına,

Dr. Cenk TAMER
ANKASAM
Asya-Pasifik
Uzmanı

seyri sefer özgürlüğü için yaptığı devriyelere daha fazla katılmaktadır. Fransız birliklerinin bölgede ABD-Avustralya liderliğindeki büyük askeri tatbikatlara katılmasıyla Macron'un Pasifik gezisi eş zamana rastlanmaktadır. Yine ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in Pasifik Ada devletlerinden Tonga'daki büyükelçilik açılışına katılımı ve ABD'nin yakın zamanda Papua Yeni Gine'yle savunma işbirliği anlaşması imzalaması gibi gelişmeler, Fransa'nın bölgeye olan ilgisi artırmıştır.

ABD, Batı Pasifik'teki varlığını artırırken; Paris özellikle Washington'la süregelen rekabette geride kalmamak adına siyasi, ekonomik ve askeri nüfuzunu yükseltmeye çalışmaktadır. Bu noktada dikkat çeken husus ise hem Fransa hem de ABD'nin bölgede bir "Çin tehdidi" olduğunu ileri sürmeleri ve böylece bölgesel nüfuzlarını meşrulaştırmalarıdır. Macron, Vanuatu ziyareti esnasında yaptığı açıklamada, Pasifik'teki "yeni emperyalizme" karşı uyarıda bulunmuş ve büyük güçlerin bölgedeki yağmacı davranışlarını kınamıştır. Bu bağlamda Fransız lider şu ifadeleri kullanmıştır:[1]

"Hint-Pasifik'te, özellikle Okyanusya'da yeni bir emperyalizm ortaya çıkıyor ve bu güç mantığı, en kırılgan ve en küçük devletlerin egemenliğini tehdit ediyor. Modern dünya, Hint-Pasifik'in egemenliğini ve bağımsızlığını sarsıyor. Bunun birinci sebebi büyük güçlerin yağmalayıcı tavırlarıdır."

Yukarıdaki sözlerden hareketle Macron'un uyarılarının Çin'den ziyade esas olarak Batılı rakip ülkeleri hedef aldığı söylenebilir. Çünkü Fransa, daha yakın zamanda Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) Vilnius Zirvesi'nde, İttifakın Japonya'da ofis açma önerisine itiraz etmiş ve bu adımın bölgesel tansiyonu yükselteceğini vurgulamıştı. Fransa'nın itirazları nedeniyle NATO'nun Pasifik'teki güvenlik sorunlarına yoğunlaşması zaman alacaktır. ABD'nin hedefi; NATO ve bölgesel ortakları olan Japonya, Güney Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda'yı özellikle Çin'le mücadeleye yönlendirmektir. Buna en büyük itiraz ise Fransa'dan gelmektedir.

Washington'un Pasifik siyaseti saldırganlaşırken, bunun tehlikeli sonuçlarını Paris yakından görmektedir. Zira Fransız Polinezyası da dahil olmak üzere Batı Pasifik'te çok sayıda ada toprağına sahip olan Fransa, bölgedeki milyonlarca vatandağını korumak için gerekirse ABD'nin bu tehlikeli adımlarına karşı koyma niyetindedir. Nitekim Fransa, bu topraklarını korumak için ada devletlerinde 7 bin askeri personel, 13 gemi ve 11 savaş uçağı bulundurmaktadır. Ayrıca Fransa, Batı Pasifik'te 7 askeri üsse sahiptir.[2]

Fransa, buradaki artan askeri varlığını "Çin etkisine" karşı koyma niyetiyle açıklamaktadır. Bu bağlamda kendisi gibi düşünen, genellikle Hindistan ve Avustralya'yla yakın bağlar geliştirmiştir. Son dönemde Avustralya'yı dışarda tutacak olursak, bu aktörlerin ortak yanları; Batı Pasifik'in özgür ve açık kalması için barışçıl güvenlik hamlelerine sıcak bakmaları ve Çin'le gerginliği yükseltecek eylemlerden kaçınmalarıdır. Diğer taraftan Fransa'nın Avustralya'yla olan ilişkileri, yine ABD ve İngiltere'nin girişimleri sonucunda kurulan AUKUS nedeniyle darbe almıştır. Fransa'nın uzun vadeli stratejik hedefi, kendi çıkarlarını korumak, nüfuzunu ilerletmek ve güç gösterisi yaparak varlığından söz ettirmektir.

Batı Pasifik'teki rekabette Paris, Washington'un gerisinden gelmekte ve çoğunlukla onun yolunu takip etmektedir. Fransa, bölgede ABD karşısındaki ilk büyük yenilgisini AUKUS'la almış ve daha sonra Hindistan ve Japonya gibi ortaklarla yeni işbirlikleri arayışına yönelmiştir. Fransa, her ne kadar Batılı müttefikleriyle Pasifik'teki askeri tatbikatlara geniş katılım sağlamaya çalışsa da üçlü güvenlik diyalogları bağlamında sadece Hindistan ve Avustralya'yla çalışmaktadır. Nitekim Paris, bölgedeki müttefiklerinin genellikle Washington'la iş tutmasından rahatsızdır. Son dönemde Avustralya ve Japonya'nın ABD'yle kurmuş olduğu yakın işbirlikleri, Fransa'nın bölgesel çıkarlarını tehlikeye atmaktadır.

ABD'nin artan "Çin'le mücadele" söylemi bölge devletleri nezdinde başarılı olmuş ve deyimini yerindeyse bu aktörler, "Washington'un yörlüncesinde" hareket etmeye başlamışlardır. Macron'un Batı Pasifik gezisi de bu minvalde değerlendirilmelidir. Fransa, Pasifik ada devletlerine ABD'nin bir "alternatifi" olabileceğini göstermeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Pasifik'in küçük ve kırılgan ada ülkeleri, Çin veyahut ABD'ye çok fazla bağımlı olmanın tehlikelerini de dikkate alarak Fransa'yla ilişkilerin geliştirilmesine sıcak bakmaktadırlar.

Batı Pasifik'teki rekabetin nispeten büyük ve kalabalık ülkelerinden Solomon Adaları ve Papua Yeni Gine üzerine yoğunlaştığı söylenebilir. Örneğin en kalabalık Pasifik Adası ülkesi olan Papua Yeni Gine, geçtiğimiz aylarda ABD'yle imzaladığı güvenlik anlaşmasından sonra şimdi de Avustralya'yla bir güvenlik anlaşması üzerinde çalışmaktadır. Diğer taraftan Çin'in Solomon Adaları'yla olan güvenlik anlaşması geçtiğimiz 10 ay içerisinde en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. ABD, artan Çin nüfuzuna karşı koymak için hem bölgesel aktörler hem Pasifik ada devletleriyle siyasi-askeri ortaklıklarını genişletmeye odaklanmıştır.

Ayrıca Washington, Pekin'in denizcilik faaliyetlerinden duyduğu endişe nedeniyle Pasifik adalarındaki güvenlik devriyelerini sıklaştırmıştır. Fransa, diplomatik olarak da ABD'nin Pasifik'teki adımlarını izlemektedir. ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin'in 27 Temmuz 2023 Perşembe günü gerçekleşen Papua Yeni Gine ziyaretinden bir gün sonra Macron, söz konusu ada ülkesini ziyaret etmiştir. Genel itibarıyla ABD ve onun bölgesel müttefikleri, Pasifik Adaları ülkelerini Çin'le güvenlik bağları kurmaktan caydırmaya çalışmaktadır. Fransa ise bu güç mücadelesinde kendisine yer bulmaya çalışmaktadır.

[1] "France's Macron Warns Against New 'Imperialism' in the Pacific", Reuters, <https://www.reuters.com/world/frances-macron-warns-against-new-imperialism-pacific-2023-07-27/>, (Erişim Tarihi: 29.07.2023).

[2] "France: A Bridge between Europe and the Indo-Pacific?", CSIS, <https://www.csis.org/analysis/france-bridge-between-europe-and-indo-pacific>,(Erişim Tarihi: 29.07.2023).

ANKASAM ANALİZ

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Kuşak ve Yol Girişimi'ne Etkisi

Çin'in 1978 yılında Deng Xiaoping ile başlattığı dışa açılım politikası,[1] 2000'li yıllarda meyvelerini vermeye başlamıştır. Zira Çin, 2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizin[2] ardından 2010 yılında Japonya'yı geçerek[3] ABD'nin ardından dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olmuştur.[4] Çin'in liberalleşme adımları sonucunda ülke ekonomisinin hızla büyümeye başladığı öne sürülebilir. Bu gelişmelerle birlikte Pekin, ilerleyen yıllarda küresel tedarik zincirinin tepesine çıkmıştır.[5]

Çin'in dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olması[6] ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile küresel bir mücadele içerisinde olmasından dolayı daha proaktif ekonomi politikaları izlediği söylenebilir. Bu bağlamda da Kuşak ve Yol Girişimi'nin, Çin'in bahse konu olan politikalarının temel taşı oluşturduğu ileri sürülebilir. Bu girişim, Çin'in küresel ekonomi üzerindeki hedeflerinde çok önemli bir yere sahiptir.

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

Pekin'in Washington ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) karşı yürüttüğü küresel mücadelenin jeopolitik, jeostratejik ve jeoekonomik boyutları bulunmaktadır. Dolayısıyla uluslararası çaptaki gelişmeler, söz konusu projeyi ve Çin'in hedeflerini önemli ölçüde etkilemektedir. Zira 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı,[7] bunun en önemli örneğidir.

Çin'in hedefi, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sona ermesi için çabalamak ve Rusya ile Avrupa arasındaki koridorun yeniden işlerlik kazanmasını sağlamaktır. Pekin, mevzubahis savaş sebebiyle Orta Koridor'a binen yükü azaltmayı amaçlamaktadır. Çünkü bu savaşın ardından Rusya vasıtasıyla Batı'ya taşınan malların %60'ından fazlası Orta Koridor üzerinden gitmeye başlamıştır.[8]

Bu nedenden dolayı Pekin'in Rusya-Ukrayna Savaşı'na yalnızca politik nüfuzu yönündeki hedefleri değil, aynı zamanda ekonomik çıkarları doğrultusunda da yaklaştığı söylenebilir. Bundan ötürü Çin, söz konusu savaşın sonlanması noktasında Rusya üzerinde baskı kurmaktadır, denebilir. Pekin'in bu aksiyonunda savaşın ekonomik maliyetini düşürmek ve hatta tamamen ortadan kaldırmak olduğu söylenebilir. Zira Orta Koridor bağlamında ortaya çıkacak risklerin ve maliyetlerin çözülmesini istemektedir. Bahse konu olan çözüm de Rusya ile Avrupa arasındaki koridorun yeniden işler hale getirilmesiyle mümkün olacaktır. Bu durum da Rusya-Ukrayna Savaşı'nda barışın sağlanmasıyla gerçekleşebilecektir.

Öte yandan Batı, Çin Devlet Başkanı Şi Jinping'in istisnai bir biçimde üçüncü dönem görev izni almasının ardından[9] Pekin'in askeri gücünü arttırması ve Tayvan'la birleşme planlarına hız vermesinden endişe duymaktadır. Zira Çin'in askeri gücünün temeli de ekonomik güce dayanmaktadır. Pekin'in ekonomik gücü arttıkça askeri gücüne daha fazla yatırım yapmaktadır. Bu kapsamda Çin, 2023 yılı itibarıyla bütçesini %7'den fazla bir oranda arttırma kararı almıştır. Bu da Çin'in toplam bütçesini 230 milyar dolara çıkaracak bir hamledir.[10]

Sonuç olarak Şi'nin üçüncü dönem izni alması, Çin'in ekonomik hedeflerinin birçoğunu gerçekleştirmesine vesile olabilir. Ülke, ekonomik olarak büyüdükçe askeri kapasitesi de hızla gelişmektedir. Bu kapsamda Pekin, bahse konu ekonomik büyümeyi sağlayabilmek için ilk etapta Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sonlanmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu sayede Orta Koridor üzerindeki yük hafifletilecek ve projedeki tüm koridorlar, yeniden aktif bir şekilde kullanılacaktır.

[1] "China's Rise Relied on Ties to the West, Which Xi Is Now Loosening", The New York Times, <https://www.nytimes.com/2023/03/23/business/china-xi-jinping-russia-putin.html>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[2] "As PacWest Shares Dive, Are We Seeing the 2008 Financial Crisis All over Again?", Cable News Network, <https://edition.cnn.com/2023/05/11/business/2008-banking-crisis-comparison/index.html>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[3] "China Overtakes Japan as World's Second-Biggest Economy", British Broadcasting Corporation News, <https://www.bbc.com/news/business-12427321>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[4] "The World's Largest Economies", World Data Info, <https://www.worlddata.info/largest-economies.php>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[5] "China's Dominance in Global Supply Chains", GMF US Org, <https://www.gmfus.org/news/chinas-dominance-global-supply-chains>, (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

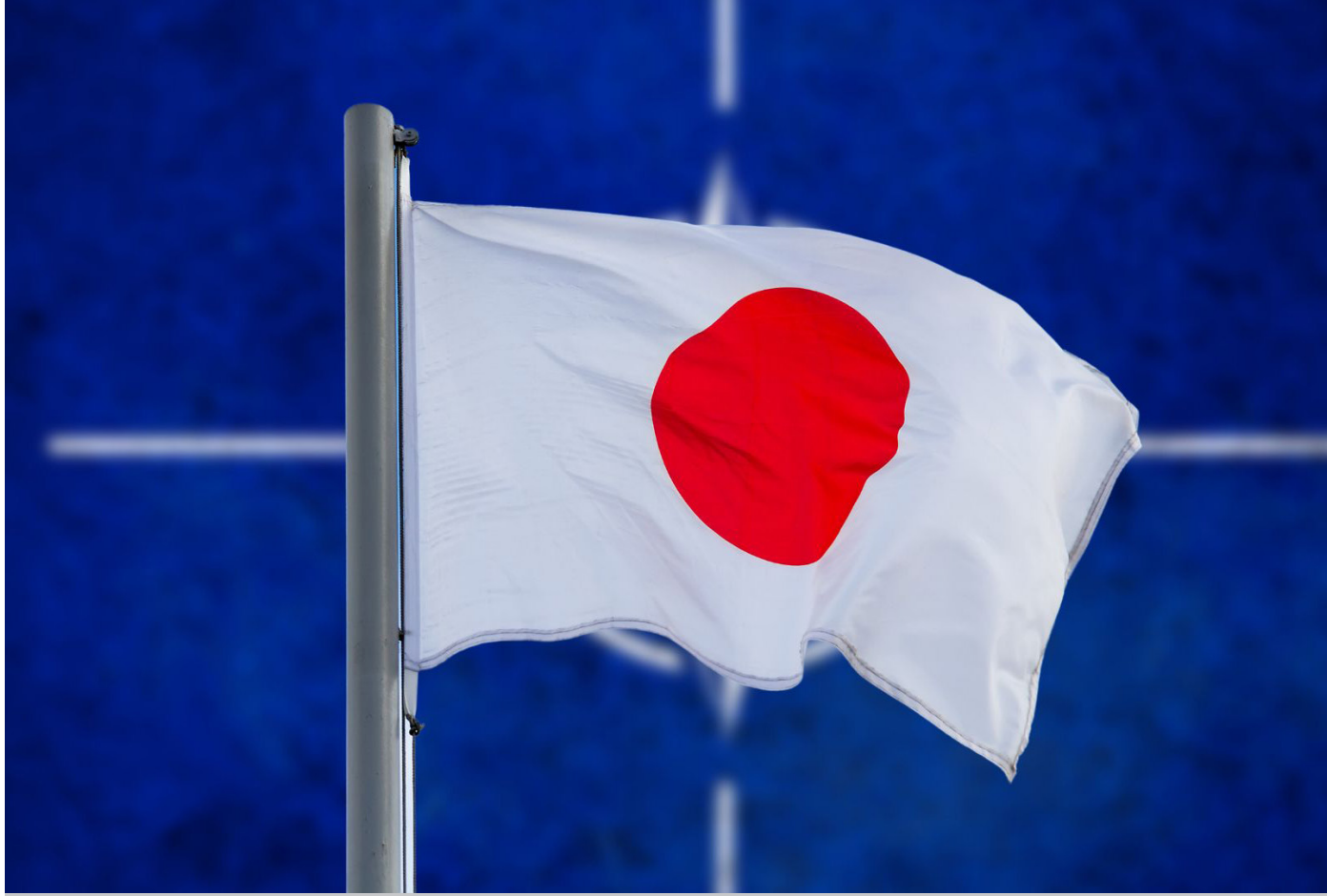
[6] Aynı yer.

[7] "Ukraine War: How Russia Took The South – And Then Got Stuck", British Broadcasting Corporation News, <https://www.bbc.com/news/world-europe-64718740>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[8] "The Volume of Cargo On The Trans-Caspian Route Increased 2,5 Times in 2022", Quotidiano online di Agenzia Nova, <https://www.agenzianova.com/en/news/il-volume-delle-merci-sulla-rotta-transcaspica-e-aumentato-di-25-volte-nel-2022/>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[9] "Xi Jinping Secures Unprecedented Third Term As China's President In Ceremonial Vote", Cable News Network World, <https://edition.cnn.com/2023/03/09/china/china-xi-jinping-president-third-term-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[10] "China Expands Defense Budget 7.2%, Marking Slight Increase", Associated Press News, <https://apnews.com/article/china-defense-budget-aircraft-carriers-cdac45c8d36a47cdda68be99b7c9ee7>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

ANKASAM ANALİZ

NATO'nun Asya-Pasifik'e Genişleme Stratejisinde Japonya'nın Rolü

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Avrupa ve Kuzey Amerika dahil olmak üzere 31 ülkeyi bir araya getiren bir savunma ittifakıdır. Son dönemde NATO, Japonya'da bir ofis açma girişimlerinin yanı sıra Avustralya ve diğer bölgesel müttefiklerle sürekli iletişimde olmayı hedeflemektedir. Bu durum, Asya-Pasifik Bölgesi'ndeki gerilimi tırmandırmaktadır. Son gelişmelerle birlikte NATO, Batılı güvenlik örgütü

olmaktan çıkarak küresel olaylarla ilgilenen bir ittifak haline gelmektedir. 14 maddelik kuruluş sözleşmesinde Kuzey Atlantik coğrafyasını ilgilendiren bir örgüt olarak tanımlansa da NATO'nun günümüzde Asya-Pasifiğe doğru genişleme çalışmaları bulunmaktadır.

İttifak, Japonya'da İrtibat ofisinin açılmasının gerekçesini Güney Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda

Dilara Cansın KEÇİALAN
ANKASAM Avrasya Araştırma Asistanı

gibi güvenlik ortaklarıyla iletişimin kolaylaştırılması olarak belirtmiştir. Asıl amaç ise Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) ekonomik rekabette gerisine düştüğü Çin'e karşı strateji bir avantaj oluşturmak istemesidir. Bu bağlamda Çin'in bölgede köşeye sıkıştırılması ve Kuşak ve Yol Projesi'ne darbe vurulması hedeflenmektedir. Yakın zamanda Tokyo yönetimi, askeri ve savunma harcamalarını artırma yoluna gitmiş ve müttefiklerle güvenlik alanlarında bir dizi ortaklık geliştirmiştir.

Avrupa-Atlantik bölgesinde bir barış ortamının olmadığı ve sürekli krizlere gebe olduğu aşikardır. Bu sebeple NATO, küresel güvenliği esas olarak Asya-Pasifik'te yeni ittifaklar kurma yoluna gitmekte ve bu çerçevede Japonya'yla yakınlaşmaktadır. Güvenlik ortaklığı ve bölgesel istikrar, en önemli konular arasında yer almaktadır. Nitekim NATO ve Japonya, birbirine benzer bölgesel tehditlerle karşı karşıyadır. Kuzey Kore'nin balistik ve nükleer füze programları sebebiyle yaratılan güvenlik riskleri, ikili arasında endişeye yol açmaktadır. Bu durumdan yola çıkarak NATO ve Japonya'nın stratejik hedefleri arasında; diyalogun geliştirilmesi, birlikte çalışma hedefi, barış ve kriz anlarında ele alınacak konular belirlenmiştir. Ayrıca taraflar, afet ve acil durum anlarında insani alanlarda birbirine yardım ederek işbirliği sağlayacaktır.

Japonya'nın ulusal güvenlik stratejisi; bölgesel diyalogun güçlendirilmesi, tehditler ve risklerle mücadele ve silahsızlanma gibi önemli konuları ihtiva etmektedir. Japonya, NATO'yla geçmişe dayalı ilişkilere sahiptir. Çünkü taraflar; demokrasi, insan hakları, stratejik çıkarlar ve en önemlisi hukukun üstünlüğü gibi önemli ortak paydalara sahiptirler.

Japonya, art arda ikinci kez NATO'nun Liderler Zirvesi'ne katılmıştır. Japonya Başbakanı Fumio Kişida, ortak tatbikatların yapılması, eğitimin verilmesi, personel değişimi ve savunma işbirliğinin güçlendirilmesi için "sözde ortaklık" bilgilerini içeren 5 sayfalık anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmada ayrıca 2023-2026 yılları için stratejik hedefler belirlenmiştir[1] Bu durum; Moskova, Pekin ve Paris yönetimlerinde olumlu karşılanmamıştır. Özellikle Pekin yönetimi, NATO'nun Asya-Pasifik'e genişlemesinden rahatsız olduğunu sıklıkla dile getirmektedir.

12 Temmuz 2023 tarihinde Litvanya'nın Vilnius kentinde düzenlenen NATO Zirvesi sırasında NATO'nun 13. Genel Sekreteri Genel Sekreter Jens Stoltenberg, "NATO'ya Japonya kadar yakın başka bir ortak yoktur." demiştir.[2] NATO'nun doğuya doğru genişlemesi, Rusya ve Çin'i sıkıştırmaya dönük bir politika olarak da yorumlanabilir. Bu genişleme, şüphesiz bölgesel gerilimi tırmandıracaktır. Bunun sonucu olarak da Çin ve Rusya arasında işbirliğinin artması muhtemeldir. En nihayetinde NATO'nun Asya-Pasifik Bölgesi'ne genişleme stratejisi, bölgesel ve küresel güç dengelerini etkileyebilecek önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

[1] "Why NATO's Growing Interest in Asia Is a Mistake", TIME, <https://time.com/6294499/nato-summit-vilnius-asia/>, (Erişim Tarihi:01.08.2023)

[2] "NATO Tokyo Office Is 'Still On The Table, Says Stoltenberg", NIKKEI Asia, <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/NATO-Tokyo-office-is-still-on-the-table-says-Stoltenberg> (Erişim Tarihi: 01.08.2023)

ANKASAM ANALİZ

Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru'nda "10. Yıl"

Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru (CPEC), iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın merkezinde yer almaktadır. CPEC, 2013 yılında Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ve Pakistan Başbakanı Şahbaz Şerif arasında imzalanan bir anlaşmayla başlatılmıştır. Proje, Pakistan'ın Gvadar Limanı'nı Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ne bağlayan

ve çeşitli altyapı projelerini içeren geniş kapsamlı bir inisiyatiftir. Bahsi geçen koridor, Güney Asya'da önemli bir rol oynamaktadır. Bu koridor, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin kritik bir parçasıdır. Aynı zamanda Çin-Pakistan ilişkilerinin gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır.

Zeynep Çağla ERİN

Çin’le ilişkileri oldukça iyi olan Pakistan, Kuşak ve Yol Girişimi’ni güçlü bir şekilde desteklemektedir.[1] CPEC, bölgenin az gelişmişlik koşullarını hafifletmek ve enerji açığını gidermek için önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu koridor, altyapı yatırımları ve endüstri merkezleri gibi bileşenlerden oluşmaktadır. Altyapı projeleri, ticari uygulanabilirlik ilkesi doğrultusunda hayata geçirilmektedir. Ayrıca, özel ekonomik bölgelerin oluşturulmasıyla Pakistan’ın dünyayla ekonomik bağlarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. CPEC, Güney Asya’da yeni bir jeopolitik dönemi başlatmaktadır.

CPEC’in Ana Hedefleri:

Altyapı Geliştirme: Pakistan’ın altyapısını modernize etmek ve güçlendirmek. Yol, liman, demiryolu, enerji santralleri ve iletişim projeleri gibi bir dizi altyapının inşa edilmesi veya iyileştirilmesi.

Ekonomik Büyüme: Pakistan ekonomisini canlandırmak ve ülkenin ekonomik büyüme potansiyelini artırmak. Bölgesel bağlantıları güçlendirmek ve yatırım ve ticaret imkanlarını artırmak.

Enerji Güvenliği: Pakistan’ın enerji güvenliği konusundaki bağımlılığını azaltmak. (Nitekim Çin, Pakistan’a bir dizi enerji projesi için finansman sağlamış ve enerji alanında işbirliğini artırmıştır)

Bölgesel Entegrasyon: Çin ve Pakistan’ın yanı sıra Orta Asya, Güney Asya ve Orta Doğu arasındaki ticari ve ekonomik entegrasyonu artırmak.

CPEC’in Avantajları:

Ekonomik ve Ticari Fırsatlar: CPEC, iki ülke arasında daha derin ekonomik ve ticari bağlantılar yaratarak yatırımları ve ihracatı artırma potansiyeline sahiptir.

İstihdam Olanakları: Altyapı projelerinin inşası, Pakistan’da yeni istihdam olanakları yaratarak ekonomik kalkınmayı teşvik edebilir.

Enerji Güvenliği: CPEC, Pakistan’ın enerji talebini karşılamak için yeni enerji kaynaklarına erişim sağlayarak enerji güvenliğini artırabilir.

Temel Zorluklar ve Eleştiriler:

Güvenlik: CPEC, bazı bölgeleri güvenlik riskleri taşımaktadır. Terör saldırıları ve etnik çatışmalar, proje için bir tehdit oluşturabilir.

Çevresel Etkiler: Büyük altyapı projeleri, çevresel etkiler ve doğal yaşam alanlarının tahribatına yol açabilir.

Şeffaflık ve Yerel Katılım: CPEC’in uygulanması sürecinde şeffaflık ve yerel halkın katılımı gibi konularda bazı eleştiriler mevcuttur.

CPEC, ikili ülke arasındaki stratejik ortaklığın önemli bir yansımasıdır. Pakistan’ın ekonomik kalkınmasını ve bölgesel bağlantılarını güçlendirmeyi hedefleyen proje, 2023 yılının Temmuz ayı itibarıyla "10. Yılı" doldurmuştur. Projenin başarıya ulaşabilmesi için yukarıda sayılan zorlukların üstesinden gelinmesi ve sürdürülebilir bir yaklaşım benimsenmesi oldukça önemlidir.

Pakistan’ın enerji açığının giderilmesi önemli bir husustur. Bu nedenle CPEC, Pakistan’ın enerji açığını gidermek adına önemli bir potansiyele sahiptir. Enerji projeleri, özellikle kömür, hidro, güneş ve rüzgar enerjisi projeleri, Pakistan’ın enerji ihtiyacını karşılamak için tasarlanmıştır. Ayrıca Pakistan’ın altyapı geliştirmeleri de önem arz etmektedir. Bu nedenle CPEC, Pakistan’ın altyapısını geliştirmek için önemli yatırımlar içermektedir. Kara ve demir yolu, petrol, gaz ve bilgi iletişim altyapıları gibi projeler, ülkenin ulaşım ve iletişim ağını güçlendirmektedir.[2] Hem Çin hem de Pakistan açısından karşılıklı ilişkilere dayanan ekonomik büyüme hedefi ve istihdam projeleri dikkat çekmektedir. CPEC projeleri, doğrudan gelir ve istihdam sağlamakta ve özellikle az gelişmiş bölgelerde yaşayan insanlar için ekonomik fırsatlar yaratmaktadır.

CPEC’in eğitim, sağlık ve konut gibi sosyal refahın üç boyutu üzerindeki etkisi de dikkate değerdir. Eğitimde %3.85, sağlıkta %4.74 ve konutta %8.6 oranında bir büyüme öngörülmektedir. Bu da Pakistan’daki yaşam standartlarında önemli bir artış anlamına gelmektedir. CPEC projelerinin en fazla etkilediği bölgeler arasında Belucistan, Sind ve Pencab yer almaktadır. Bu bölgelerdeki yoksulluk ve işsizlik oranları, ayrıca insanların yaşam kalitesi diğer bölgelere kıyasla önemli ölçüde iyileşecektir.[3] Ayrıca, eğitim sektörünün yeniden yapılandırılması ve bölgesel istikrarın sağlanması da önemli bir zorluktur. Projenin Pakistan tarafında başarılı olması için ekonomik büyüme ve istikrarın yanında eğitimde yapılandırmanın sağlanması gerekmektedir.

Projenin uygulanması noktasında özellikle Pakistan’ın iç güvenliği bağlamında birtakım zorluklar mevcuttur. Çin’in Sincan Uygur Özerk Bölgesi’nden Afganistan sınırına uzanan coğrafyada dış destekli köktendinci grupların varlığı, Pakistan açısından bir istikrarsızlık kaynağıdır. Bu gruplar, Çin’e yönelik terör saldırıları ve Pakistan’daki personel ve altyapılara yönelik saldırılar gibi güvenlik sorunlarına neden olmaktadır. Pakistan Hükümeti bu yapılara karşı askeri operasyonlar yürütmüş, kalkınma projelerini korumak için 10.000 kişilik özel bir güvenlik birimi oluşturmuş ve birçok köktendinci medreseyi kapatmıştır. Ancak bu sorunların çözümü aynı zamanda yabancı müdahalenin sona erdirilmesine, sosyoekonomik kalkınmanın sağlanmasına ve özellikle geri kalmış bölgelerde istihdamın ve eğitimin geliştirilmesine bağlıdır. CPEC’in 10. yıldönümünün kutlandığı günümüzde Pakistan’daki terör saldırılarının artması dikkat çekmektedir. Terörle mücadele biriminde üst düzey görevli Şevket Abbas’a göre; Afganistan sınırı boyunca faaliyet gösteren bazı militan gruplar, geçen yıl içinde daha aktif hale gelmiştir.[4]

Sonuç olarak CPEC’in uzun vadeli stratejik sonuçları, ABD’yi harekete geçirmektedir. Projenin ABD’nin bölgesel politika ve çıkarları üzerinde önemli jeostratejik ve siyasi etkileri vardır. Çin’in yükselişi ve değişen jeopolitikte birlikte ABD’nin bölgesel etkisi önemli ölçüde gerileyebilir.[5]

[1] Kerem Gökten, "Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru ve Yeni Güney Asya Jeopolitiği", *Fiscaoeconomia*, 3(1), Güz 2019, s. 160.

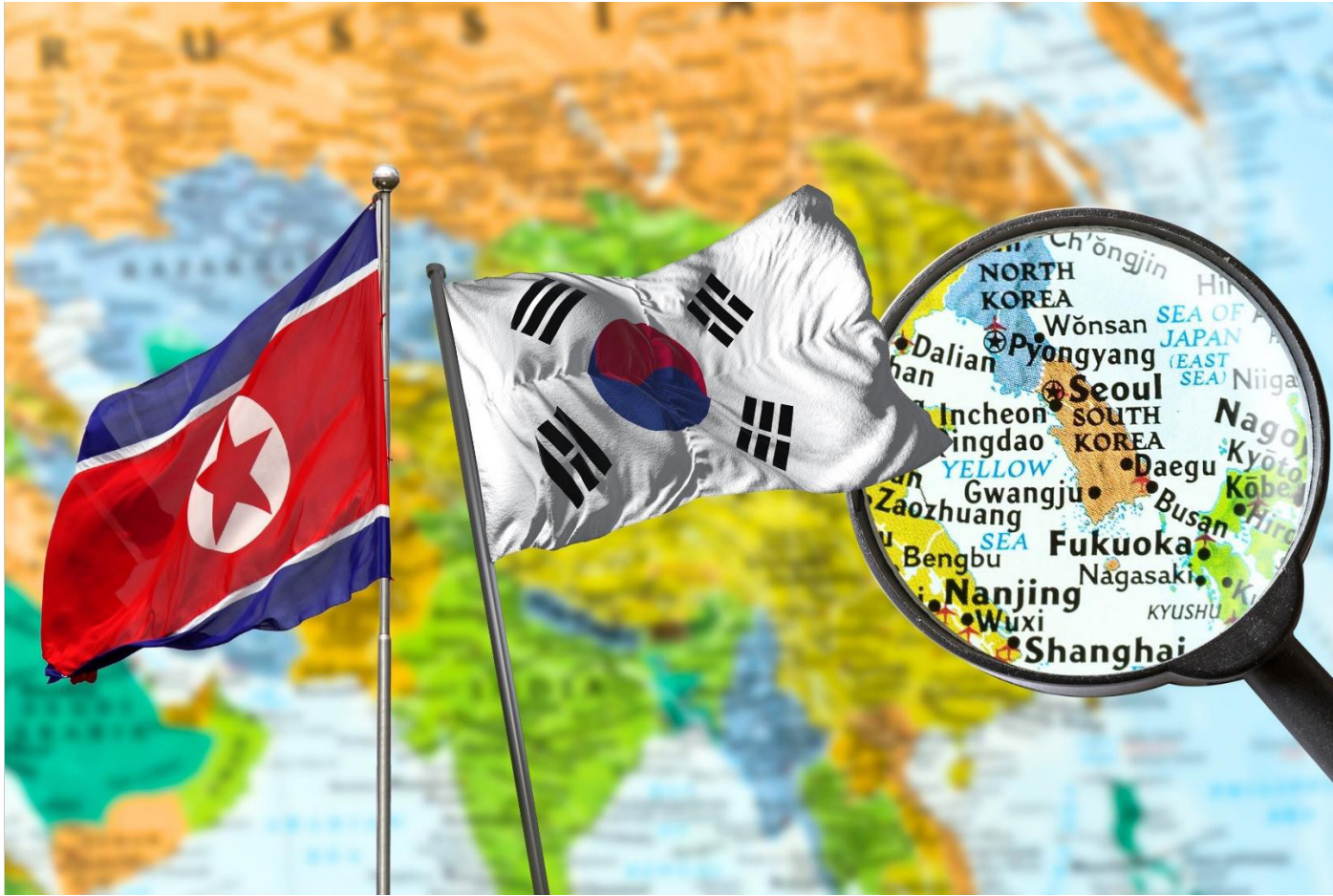
[2] Shehryar Khan-Guijian Liu, "The China-Pakistan Economic Corridor (CPEC): Challenges and Prospects", *Area Development and Policy*, 4(4), Güz 2018, s. 466.

[3] Rashida Haq-Nadia Farooq, "Impact of CPEC on Social Welfare in Pakistan: A District Level Analysis", 32nd Annual General Meeting and Conference, 13-15 Aralık 2016, Munich.

[4] "Pakistan: DEAŞ Tarafından Düzenlenen Saldırı", *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2023/07/31/world/asia/pakistan-bombing-isis.html>, (Erişim Tarihi: 01.08.2023).

[5] Khalid Manzoor Butt-Anam Abid Butt, "Impact Of CPEC On Regional And Extra-Regional Actors: Analysis Of Benefits And Challenges", *International Conference on CPEC Held at GC University*, 9-10 Aralık 2015, GC University, Lahore, Pakistan.

ANKASAM ANALİZ

Güney Kore'nin "Tehdit Algısı" Bağlamında Dış Politikası

Asya-Pasifik Bölgesi, küresel güvenliğin en kırılganlaştığı ve bu sebeple de uluslararası kamuoyunun dikkatini çeken bölgelerin başında gelmektedir. Bölgede Tayvan, Güney Çin Denizi, Kuril Adaları, Dokdo ve Takeshima Adaları, Güney Kore-Japonya arasındaki tarihsel sorunlar ve Japon işgaline yönelik tazminat davaları, Kore Yarımadası'ndaki istikrarsızlık gibi birçok sorunlu mesele bulunmaktadır. Bunların arasında özellikle de yarattığı tehdidin küreselliği açısından Kuzey Kore'nin nükleer ve balistik füze denemelerinin büyük endişeler yattığı söylenebilir.

Güney Kore, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan tamamen arındırılması çalışmalarından ve Kuzey Kore'ye yönelik diyalog ve müzakere çağrılarında sonuç alamamaktadır. Pyongyang hem söylemlerini hem de eylemlerini sertleştirmekte ve tehditvari açıklamalara devam etmektedir. Bu nedenle de Seul, yeni bir yöntem arayışı içerisinde. Tüm bunların temel nedeninin ise Güney Kore'nin ulusal ve bölgesel güvenliğini sağlamak olduğu ifade edilebilir.

Dahası Kuzey Kore'nin çok büyük ve önemli bir nükleer güç olduğunu belirtmekte fayda vardır.

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

[1] Pyongyang'ın sahip olduğu nükleer gücün hem bölgesel hem de küresel olarak önemli bir tehlike yarattığı söylenebilir. Bilhassa Güney Kore hem jeopolitik konumu hem coğrafi yakınlığı hem tarihsel düşmanlıkları hem de mevcut mücadeleleri nedeniyle bu tehlikeyi en yakından hisseden devletlerdendir. Çünkü Kuzey Kore ve Güney Kore, tarihsel geçmişi bulunan kritik problemlere sahiptir. Aynı zamanda bu iki ülke, aralarındaki sorunları gerek ideolojik farklılıkları gerekse de jeopolitik konumları nedeniyle hala aşabilmiş değildir. Dahası Pyongyang ile Seul arasındaki sorunlar artarak devam etmektedir.

Seul'un dış politikadaki arayışlarında Washington'un önemli bir yer tuttuğu ve Güney Kore'nin de bu sebeple Kuzey Kore'ye karşı söylemini sertleştirdiği öne sürülebilir. Seul'un söylemleri, yapıcı olmaktan çok uzaktır ve çözümden ziyade çatışmayı körüklemektedir. Çünkü Asya-Pasifik Bölgesi üzerine hayata geçirilen ve özellikle de ABD temelli vuku bulan müttefiklik ilişkileri, tatbikatlar ve söylemler, en nihayetinde Kuzey Kore'yi daha da provoke etmektedir.

Üstelik Kuzey Kore'nin sık sık balistik ve nükleer füze denemeleri gerçekleştirmesi[2] de gerilimi tırmandırmaktadır. Bunun yanı sıra ABD'nin ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) bölgede Pyongyang karşıtlığı kapsamında oluşturduğu ittifaklar da Kuzey Kore'yi provoke etmektedir. Ayrıca ABD ve NATO, bu ittifakları kurarak aslında Çin'i çevrelemeyi amaçlamaktadırlar. Fakat bunu yaparken küresel kamuoyuna Kuzey Kore bahanesini sunmaları, Pyongyang'ın "ötekileştirilmesine" hizmet etmekte ve provokatif bir etki yaratmaktadır.

Hali hazırda Güney Kore ve Japonya, Asya-Pasifik Bölgesi'nde ABD'nin ve NATO'nun en güçlü müttefikleridir, denebilir. Bu konuda söz konusu devletlerin ortak tehdit algısının belirleyici rol oynadığı öne sürülebilir. Zira her iki aktör de aslında tarihsel olarak ciddi problemlere sahip ülkelerdir. Ancak müşterek güvenlik kaygılarının tarafları bir araya getirdiği görülmektedir.

Bahse konu olan durumun hem ABD hem de NATO'nun işine geldiği söylenebilir. Çünkü söz konusu birliktelik, bu aktörlerin bölgede sahip oldukları nüfuz açısından önemlidir. Tüm bunların yanı sıra Batı'nın Çin'i çevreleme ve Kuzey Kore'yi nükleer denemeler konusunda caydırma politikasında yine bölgedeki müttefiklerinin ve ittifaklarının önemi büyüktür.

Diğer taraftan Pyongyang yönetimi, ülkenin resmi devlet ideolojisi olarak adlandırılabilir Juche politikası çerçevesinde güvenlik, ekonomi ve siyasi alanlarda bağımsız bir perspektif çizmeye çalışmaktadır. Zira Juche politikası, ülkenin kendi kendine yetebilmesi fikri üzerine temellendirilmiştir. Bu noktada da Kuzey Kore'nin nükleer programından vazgeçmeyeceği öne sürülebilir. Nitekim bu anlayışa göre, hükümetlerin peşinden gitmesi gereken bazı ilkeler vardır. Bunlar; siyasi bağımsızlık, ekonomide kendi kendine yetebilme ve ulusal savunma alanında kendini koruyabilecek kapasiteye ulaşmaktır. Kuzey Kore'nin neredeyse kuruluşundan itibaren devam ettirdiği nükleer programının da bu ilkeler çerçevesinde ülkenin büyük stratejisini oluşturduğu söylenebilir.

Sonuç olarak Asya-Pasifik'teki tehditlerin hem niceliksel hem de niteliksel bakımdan artması, bölgede Batı'nın önemli bir müttefiki olan Güney Kore'nin dış politikada daha proaktif davranmasına yol açmıştır. Dolayısıyla Seul'un tehdit algılamaları değişmedikçe bu tutumun süreceği öngörülebilir.

[1] "Is It Time to Accept North Korea Is a Nuclear Power?", Cable News Network World, <https://edition.cnn.com/2022/10/28/asia/north-korea-nuclear-threat-solution-analysis-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 01.08.2023).

ANKASAM ANALİZ

Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın Özbekistan Ziyaretinin İkili İlişkiler ve Bölgesel İşbirliği Açısından

Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Kasım Cömert Tokayev'in 2022 yılının Aralık ayında Özbekistan'a yaptığı ziyaret, tarihi ve siyasi açıdan büyük öneme sahiptir. Kazakistan'ın dış politikasında önceliğin Orta Asya'nın komşu kardeş ülkeleriyle karşılıklı yarara dayalı işbirliği ve stratejik ortaklığın olduğunu açıkça gösteren bu ziyaret, devlet başkanının "göreve başlama töreni"nin ar-

dından gerçekleştirdiği ilk resmi ziyaretidir. Ayrıca iki akraba devlet arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 30. yıldönümü ziyarete özel önem katmaktadır.

Ülkeler arasındaki ilişkilere yeni bir ivme kazandırmak için tasarlanan bu önemli etkinliğin, Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın Şevket Mir-

Dauren ZHALIN

ziyoyev'in cumhurbaşkanlığı görevine yeniden seçilmesinin ardından Kazakistan'a yaptığı ilk resmi ziyaret olması da sembolik açıdan büyük bir önem arz etmektedir. Yapılan görüşmelerin ardından Devlet Başkanları, 6 Aralık 2022 tarihinde Orta Asya siyaset bilimcileri arasında en çok tartışılan konulardan biri haline gelen Müttefiklik Deklarasyonu'nu imzaladılar.

Otuz yıldır Astana ve Taşkent arasındaki işbirliği, yeni içerikler kazanarak aşamalı olarak gelişmiştir. Geçtiğimiz dönemde benimsenen sağlam sözleşmesel ve yasal taban, bölge için senkronize ve örnek niteliğindedir. Bunlar 1998 yılının ebedi dostluk ve 2013 yılının stratejik ortaklık anlaşmalarıdır.

Üstelik, geçmiş yılların analizi, ciddi siyasi çelişkilerin, karşılıklı iddiaların ve toprak anlaşmazlıklarının olmadığını göstermektedir. Yapıcı Kazak-Özbek bağlarının inşası büyük ölçüde ekonomilerin tamamlayıcılığından ve genel ekonomik pragmatizmden kaynaklanmaktadır. Bu mantık, ülkelerin karşılıklı yakınlaşmasındaki temel etkidir.

Günümüze gelince, Kazak-Özbek ilişkileri en üst düzeyde olup, yoğun dinamikler ve güven ile karakterize edilmektedir. Son yıllarda karşılıklı ticaret iki kattan fazla artarak 5 milyar dolara yaklaşmıştır. Bu rakamın 10 milyar dolara çıkarılması için adımlar atılmaktadır. [1] Aynı zamanda, uzmanlara göre, ikili ekonomik işbirliğini artırmak için hala kullanılan bir takım rezervler bulunmaktadır.[2] Bu bağlamda gelecek vadedilen alanlardan biri de imalat sanayinde ortak sanayi kümelerinin oluşturulmasıdır.

Bu nedenle, Taşkent'teki ülkelerin liderleri tarafından imzalanan Kazak-Özbek devlet sınırının çizilmesine ilişkin tarihi anlaşmayı da belirtmek gerekir. Bu anlaşma, kardeş devletler arasındaki sınır ötesi ekonomik bağların ve beşeri değişimlerin daha da güçlendirilmesine katkıda bulunacağı gibi, bölgedeki sınır sorunlarının çözümü için gösterge niteliğinde bir model görevi de görecektir.

İki ülkenin dışişleri bakanlıkları arasında düzenli çalışma ilişkilerinin sürdürülmesinde elde edilen deneyim de önem kazanmaktadır. Taraflar; Birleşmiş Milletler, Türk Devletleri Teşkilatı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve diğer çok taraflı kuruluşlar da dahil olmak üzere bölgesel ve uluslararası gündem konularının ele alınmasında yakın işbirliği ve çabaları koordine etmektedirler.

Bu nedenle 2022 yılının sonunda devlet başkanlarının Kazakistan Cumhuriyeti ile Özbekistan Cumhuriyeti arasında müttefik ilişkiler konusunda tam teşekküllü bir deklarasyon imzalaması doğaldır. Bu, elbette iki kardeş ülke arasındaki ilişkiler tarihinde yeni bir sayfa açmıştır. Bu belge, Kazakistan ve Özbekistan arasındaki siyasi, ekonomik, yatırım, bilimsel, teknik, kültürel ve insani alanlarda işbirliğinin daha da derinleştirilmesine işaret etmektedir.

Anlaşmanın ikili ilişkiler için büyük pratik öneme sahip bazı maddelerine dikkat çekmek gerekir. Şöyle ki, 1. madde, ulusal çıkarların karşılıklı olarak değerlendirilmesi, sınırların bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne ve dokunulmazlığına saygı ilkesini belirlemektedir.[3] 2. madde ise "Taraflardan birinin görüşüne göre, üçüncü devletler tarafından silahlı saldırı tehdidi oluşturan bir durumun ortaya çıkması halinde, taraflar, barışçıl çözümleri kolaylaştıracak tedbirler almak amacıyla, ikili ve taraf oldukları uluslararası kuruluşlar çerçevesinde derhal birbirlerine danışacaklardır." [4] Ayrıca taraflar herhangi bir bloğa veya ittifaka katılmamayı ve birbirlerine yönelik eylemlere katılmamayı taahhüt ediyorlar.

İstikrarsızlık, çalkantı ve uluslararası hukukun erozyonu ile karakterize edilen dünyadaki mevcut jeopolitik durumda, anlaşmanın ülkeler arasında güvenlik ve savunma işbirliğini güçlendirmeyi amaçladığını büyük bir memnuniyetle not ediyoruz. Bu nedenle belge, uluslararası terörizm, dini aşırıcılık ve ayrımcılık, sınır ötesi organize suç, siber suç, yasa dışı göç, insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer sorunlarla mücadele gibi bu tür meydan okumalara ve tehditlere karşı ortak muhalefetten bahsetmektedir.

Hibrit tehditlere ve bilgi güvenliğine karşı koruma alanındaki temasların genişletilmesi önem taşıyan konulardandır. Bilindiği üzere, 21 Temmuz 2022 tarihinde Çolpon-Ata'da düzenlenen Orta Asya Devlet Başkanları IV İstişare Toplantısı sırasında Kazakistan Cumhurbaşkanı, meslektaşlarını medya ortamında tüm bölgeye zararlı olumsuz yansımaları önlemek için etkileşimi güçlendirmeye çağırmıştır.[5]

İki devletin savunma yeteneğini güçlendirmek için askeri işbirliğinin güçlendirilmesi önemsenmeye başlanmıştır. Kazakistan ile Özbekistan arasında bu alandaki etkileşimin en parlak örneği, iki ülkenin silahlı kuvvetlerinin özel kuvvet birimlerinin Kazakistan'ın Jambıl bölgesinde gerçekleştirdiği ortak askeri tatbikatı "Kalkan-2021" ve Özbekistan'ın Tirmiz eğitim sahasında gerçekleştirilen "Hamkorlik-2021" tatbikatıdır.

Ayrıca anlaşma, doğal ve teknolojik sebeplerden meydana gelen acil durumların önlenmesi ve aradan kaldırılması, karşılıklı yardım da dahil olmak üzere çevre güvenliğinin sağlanmasında işbirliğini artıracak hükümler içermektedir.

Anlaşmada yer alan diğer öncelikli etkileşim konuları arasında, gıda güvenliği alanında işbirliği, tarım ürünlerinin üretimi için ortak girişimlerin organizasyonu ve aynı zamanda tarımsal ürünlerin transit taşımacılığı prosedürlerinin basitleştirilmesi de dahil olmak üzere topraklarında uygun koşulların yaratılması yer almaktadır.

En üst düzeydeki temaslar, Kazak-Özbek çok yönlü işbirliğinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu durumu göz önünde bulundurarak ve varılan anlaşmaların uygulanmasının takibinde stratejik koordinasyonu güçlendirmenin yanı sıra Astana ile Taşkent arasındaki acil sorunların çözümü için devlet liderleri başkanlığında Devletlerarası Yüksek Konsey kurulmuştur.

Müttefik ilişkileri güçlendirmede özellikle önemli olan, son zamanlarda giderek daha gelişen parlamenter diplomasi. Bu bağlamda Parlamentolararası İşbirliği Konseyi, tüm anlaşmaların uygulanması için yasama desteği, yasa yapmada deneyim alışverişi ve parlamento prosedürlerinin yürütülmesi için parlamentolar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine ek bir ivme kazandıracaktır.

Buna ek olarak anlaşma, tüm ikili ticaret ve ekonomik işbirliği kompleksinin tamamını tanıtmak için Devlet Başkanları Özel Temsilcilerinin çalışma mekanizmasının başlatılmasını ve Ortak Hükümetlerarası Komisyonun ve Bölgeler Arası İşbirliği Forumlarının etkinliğinin artırılmasını öngörmektedir.

Sonuç olarak Kazak-Özbek müttefik ilişkilerinin yeni düzeyinin sadece iki kardeş devletin ulusal çıkarlarını karşılamadığı, aynı zamanda bölgeselleşme eğilimleri için güçlü bir yaratıcı potansiyele sahip olduğu, Orta Asya'da istikrar ve güvenliğe katkıda bulunduğu belirtilmektedir.

[1] "Mutual Trade Between Kazakhstan and Uzbekistan Exceeds \$4 Billion", Official Information Source of the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan, <https://primeminister.kz/en/news/mutual-trade-between-kazakhstan-and-uzbekistan-exceeds-4-billion-22115929>, (Erişim Tarihi: 29.12.2022).

[2] Assel Satubaldina, "Leading Experts from Kazakhstan, Uzbekistan Explore President Tokayev's Recent Visit to Tashkent", The Astana Times, <https://astana-times.com/2022/12/leading-experts-from-kazakhstan-uzbekistan-explore-president-tokayevs-recent-visit-to-tashkent/>, (Erişim Tarihi: 29.12.2022).

[3] "О подписании Договора между Республикой Казахстан и Республикой Узбекистан о союзнических отношениях", Открытые НПА, <https://legalacts.egov.kz/npa/view?id=14312865>, (Erişim Tarihi: 05.12.2022).

[4] Aynı yer.

[5] "Speech by President Kassym-Jomart Tokayev at the Fourth Consultative Meeting of the Heads of States of Central Asia", Official website of the President of the Republic of Kazakhstan, <https://www.akorda.kz/en/speech-by-president-kassym-jomart-tokayev-at-the-fourth-consultative-meeting-of-the-heads-of-states-of-central-asia-216535>, (Erişim Tarihi: 29.12.2022).

ANKASAM ANALİZ

Çin Savunma Bakanı Li Şangfu'nun Rusya ve Belarus Ziyaretleri

Asya-Pasifik, son dönemde askeri-güvenlik hamleleri ve bölgesel gerginliklerle gündeme gelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) ardından dünyanın en büyük ikinci ekonomisini oluşturan Çin'in bir Asya-Pasifik ülkesi olması,[1] bölgenin önemini arttırmaktadır. Dahası Çin; ABD, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve genel anlamda Batı'yla büyük bir mücadele içerisinde.

Asya-Pasifik Bölgesi'nin yanı sıra küresel sistemde de yeni kutuplar inşa edilmektedir. Bu bağlamda 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı,[2] gerek Çin'in dış politikası gerekse bölgesel ve küresel dengeler açısından büyük etkiler uyandırmıştır. Bu noktada Çin Savunma Bakanı Li Şangfu, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali nedeniyle Batı'nın

tecrit etmeye çalıştığı ülkelere destek amacıyla Rusya ve Belarus'u ziyaret etme kararı almıştır. Li'nin 14 Ağustos 2023 tarihinde Moskova Uluslararası Güvenlik Konferansı'nda bir konuşma yapacağı, ayrıca Rusya ve diğer ülkelere savunma liderleriyle görüşeceği altı günlük bir gezi için yola çıktığı bildirilmiştir.[3]

Rusya'nın resmi TASS Haber Ajansı'nın bildirdiğine göre Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, "Dünyadaki çoğunluk ülkelerinin, yeni bir tür çok taraflı ortaklıklarını güçlendirmek de dahil olmak üzere, Batı mekanizmaları dışında kalkınma yolları araması" konulu konferansta konuşacaktır. Öte yandan yaklaşık yüz ülkeden ve sekiz uluslararası kuruluşun temsilcilerinin bu etkinliğe davet edildiği söylenmiştir.[4]

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

Rusya Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada ise "çok kutuplu bir dünya düzeninin kurulması koşullarında güvenliğinin çeşitli yönleri ve Avrupa-Atlantik seçkinlerinin dünya hakimiyeti için saldırgan iddiaları bağlamında yapıcı uluslararası işbirliğini yeniden kurmanın yolları tartışılacak" denmiştir.[5] Öte yandan Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Wang Wenbin, Savunma Bakanlığı'nın açıklamasına atıfta bulunarak Çin ve Rus liderlerin "çeşitli konularda farklı şekillerde stratejik iletişimi sürdürdüklerini" belirtmiştir.[6] Wang aynı zamanda "iki taraf, ikili işbirliği ve ortak endişe konuları dahil olmak üzere kapsamlı konularda düzenli üst düzey görüş alışverişinde bulundu." ifadelerini kullanmıştır.[7]

Bu bağlamda iki ülkenin de yeni dönemde Çin-Rusya kapsamlı stratejik işbirliği ortaklığını ilerletmeye devam edeceği öne sürülebilir. Zira stratejik işbirliği ortaklığı, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile Çin Devlet Başkanı Şi Jinping arasında 2022 senesinde Pekin'de Rusya'nın Şubat işgalinden hemen önce yayınlanan ve "sınırsız dostluk" ilan ettikleri ortak bir bildiridir.[8] Öte yandan Şi, mart ayında Moskova'yı ziyaret ederek Batılı liderlere Ukrayna'daki çatışmalar nedeniyle Rusya'yı tecrit etme çabalarının yetersiz kaldığı mesajını vermiştir.[9]

Bu noktada Li'nin söz konusu konferansa katılımı, Pekin ve Moskova'nın Batı karşıtlığı üzerinden dış politikalarını uyumlu hale getirme çabalarının birer sonucu olarak okunabilir. Dahası Rusya'nın bölgeye olan ilgisi de Moskova'nın Batı'ya Ukrayna Savaşı'nda işlerin yolunda gittiği mesajını verme çabası olduğu öne sürülebilir.

Sonuç olarak Rusya ve Çin, her ne kadar uzun vadede jeopolitik birer rakip olsalar da kısa vadede Batı karşıtlığı üzerinden ortak bir dış politika üretim süreci geçirmektedirler. Bu durum da Moskova ve Pekin arasındaki ilişkilerin olumlu seyretmesine neden olmaktadır. Batı'nın Rusya ve Çin'le yaşadığı gerilim azalmadıkça da Rusya-Çin ilişkilerinde ciddi bir bozulmanın meydana gelmeyeceği öne sürülebilir.

[1] "The World's Largest Economies", World Data Info, <https://www.worlddata.info/largest-economies.php>, (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

[2] "Treatment of Prisoners of War and Persons hors de Combat in the Context of the Armed Attack by the Russian Federation against Ukraine", Relief Web, <https://t.ly/7M4N7>, (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

[3] "Chinese Defense Minister to Visit Russia and Belarus in Show of Support Despite West's Objections", Associated Press News, <https://apnews.com/article/russia-china-ukraine-defense-minister-49b036d4159dfe2543ce153b9f2ed94d>, (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

[4] "Chinese Defence Minister to Visit Russia, Belarus Despite West's Objections", Consumer News and Business Channel Tv 18, <https://www.cnbctv18.com/world/chinese-defence-minister-li-shangfu-to-visit-russia-belarus-ukraine-war-17527161.htm>, (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

[5] "Chinese Defense Minister to Visit Russia and Belarus in Show of Support Despite West's Objections", Associated Press News, <https://apnews.com/article/russia-china-ukraine-defense-minister-49b036d4159dfe2543ce153b9f2ed94d>, (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

[6] Aynı yer.

[7] Aynı yer.

[8] "Putin and Xi Frame a New China-Russia Partnership", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2022/02/putin-and-xi-frame-a-new-china-russia-partnership/>, (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

[9] "Russia-Ukraine War as Xi and Putin Meet, U.S. Assails 'Diplomatic Cover' for Crimes", The New York Times, <https://www.nytimes.com/live/2023/03/20/world/russia-ukraine-xi-putin-news>, (Erişim Tarihi: 15.08.2023).

ANKASAM ANALİZ

Hindistan'ın Batı-Pasifik'teki ABD-Çin Rekabetine Bakışı

Batı-Pasifik'te son zamanlarda küresel güçler arasında rekabet tırmanmaktadır. Böylesi bir dönemde Hindistan'a ait iki donanma gemisi, Papua Yeni Gine'nin başkenti Port Moresby'ye iki günlük ziyarette bulunmuştur.[1] Bu gelişme, Hindistan'ın bölgesel rekabetin dışında kalmak istemediğinin birer göstergesi olmuştur. G20'nin dönem başkanlığını yürüten Hindistan'ın yalnız-

ca Asya'da değil, Pasifik'teki tarihi nüfuzunu da korumaya çalıştığı görülmektedir.

Hindistan donanma gemileri Papua Yeni Gine ziyaretinden sonra Avustralya'daki Malabar Deniz Tatbikatı'na katılmak üzere yola çıkmıştır. Bundan yaklaşık 10 ay öncesi Çin'in Solomon Adaları'yla bir güvenlik anlaşması im-

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

zalamasının ardından Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve müttefikleri, Pasifik ada ülkelerini Çin'le güvenlik bağları kurmaktan caydırmaya çalışmaktadır. Henüz Mayıs ayında Papua Yeni Gine, Washington'la bir savunma anlaşması imzalamış ve yakında Avustralya'yla da benzer bir güvenlik anlaşması yapmayı planlamaktadır. Yine bu tarihlerde Hindistan Başbakanı Narendra Modi'nin Papua Yeni Gine'ye yaptığı ziyaret dikkat çekmiştir. Temmuz ayının sonunda ise Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Papua Yeni Gine, Vanuatu ve Yeni Kaledonya'ya düzenlediği gezi, Paris'in bölgedeki güç mücadelesinin dışında kalmayacağını göstergesi olmuştur.

Fransa ve Hindistan'a ek olarak Endonezya, ABD ve İngiltere'den üst düzey yetkililer de peş peşe Papua Yeni Gine'yi ziyaret etmişlerdir. Diğer taraftan Solomon Adaları Başbakanı Manasseh Sogavare'nin Temmuz ayında Çin'i ziyaret etmesi, ikili ilişkilerin bir adım öteye taşınması olarak yorumlanmıştır. Pasifik'te Çin'e ilgi gösteren ada devletleri ile Batı'yla işbirliğine sıcak bakanlar arasında bir kutuplaşmanın yaşandığı ileri sürülebilir. Batı'nın son dönemde Papua Yeni Gine'ye gösterdiği ilgiye rağmen bu ada ülkesinin en büyük ticari ortağının Çin olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Genel itibarıyla Çin'in Pasifik'te kurduğu etkinlik, bölgede ulusal çıkarları bulunan Batılı ülkeler nezdinde endişe yaratmaktadır. Pasifik ada ülkeleri ise Batı'nın son zamanlarda kendilerine dönük bu artan ilgisinden oldukça memnundurlar. Kalkınma ve altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyan bu küçük ada devletleri, aynı zamanda ekonomik anlamda Çin'le yakınlaşmanın yollarını aramaktadırlar.

Batı Pasifik'teki rekabet bağlamında Yeni Delhi'nin tutumunun diğer Batılı ülkelere farklılaştığı ileri sürülebilir. Hindistan'ın bölgeye dönük politikalarda en fazla ortak çıkarı paylaştığı ülke Fransa'dır. Batılı tarzda demokrasiyi temsil eden Hindistan ve Fransa, savunma, uzay, nükleer işbirliği gibi bir dizi alanda işbirliği yaparken, aynı zamanda bölgesel politikalarda da aynı düşünmektedir. Geçtiğimiz Temmuz ayının ortasında Paris'i ziyaret eden Hindistan Başbakanı Narendra Modi, Fransız mevkidaşı Emmanuel Macron'la önemli bir görüşme yapmıştır. Macron, iki ülkenin her türlü hegemonyadan arınmış bir Hint-Pasifik bölgesi ortak vizyonunu paylaştığını söylemiştir. [2] Fransa, aynı zamanda Hindistan'ın savunma sanayine en fazla yatırım yapan ülkelerden biridir. Nitekim Paris'in, özellikle AUKUS anlaşmasından sonra Kanbera'yla olan savunma işbirliği bozulmuştur. Bu gelişmenin ardından Fransa, savunma sanayi işbirliğinde Hindistan'a ağırlık vermeye başlamıştır.

ABD ve Çin, Batı Pasifik adaları üzerinde açık bir güç mücadelesine girişmiştir. Şimdi bu rekabete Hindistan, Fransa, Avustralya ve Japonya gibi aktörler de dahil olmaktadır. Bu bağlamda Yeni Delhi, tarihi bağlara sahip olduğu Pasifik bölgesine yatırım yaparak, iki tarafın da karşılıklı faydalar sağlayacağı ortaklıklar kurmayı hedeflemektedir. Bu noktada özgür ve açık Pasifik fikrini güçlü şekilde destekleyen Hindistan, bölgesel tansiyonu yükseltecek kutuplaşma fikrine de karşıdır. Fransa'yla birlikte Pasifik'in özgür ve açık kalmasını sağlamak için Hindistan'ın önümüzdeki süreçte bölgedeki varlığını artırmaya çalışacağı ileri sürülebilir. Halihazırda Fransa'nın Pasifik'te büyük bir askeri nüfuzu bulunmaktadır. Benzer şekilde Hindistan, Pasifik'te denizcilik üsleri kurarak bölgede daha fazla stratejik varlık göstermeyi hedefleyebilir. Ancak Yeni Delhi, bu tür askeri adımların tehlikelerini çok iyi bilmektedir. Bu yüzden Hindistan'ın bölgesel gerilimden uzak kalmaya çalışması muhtemeldir.

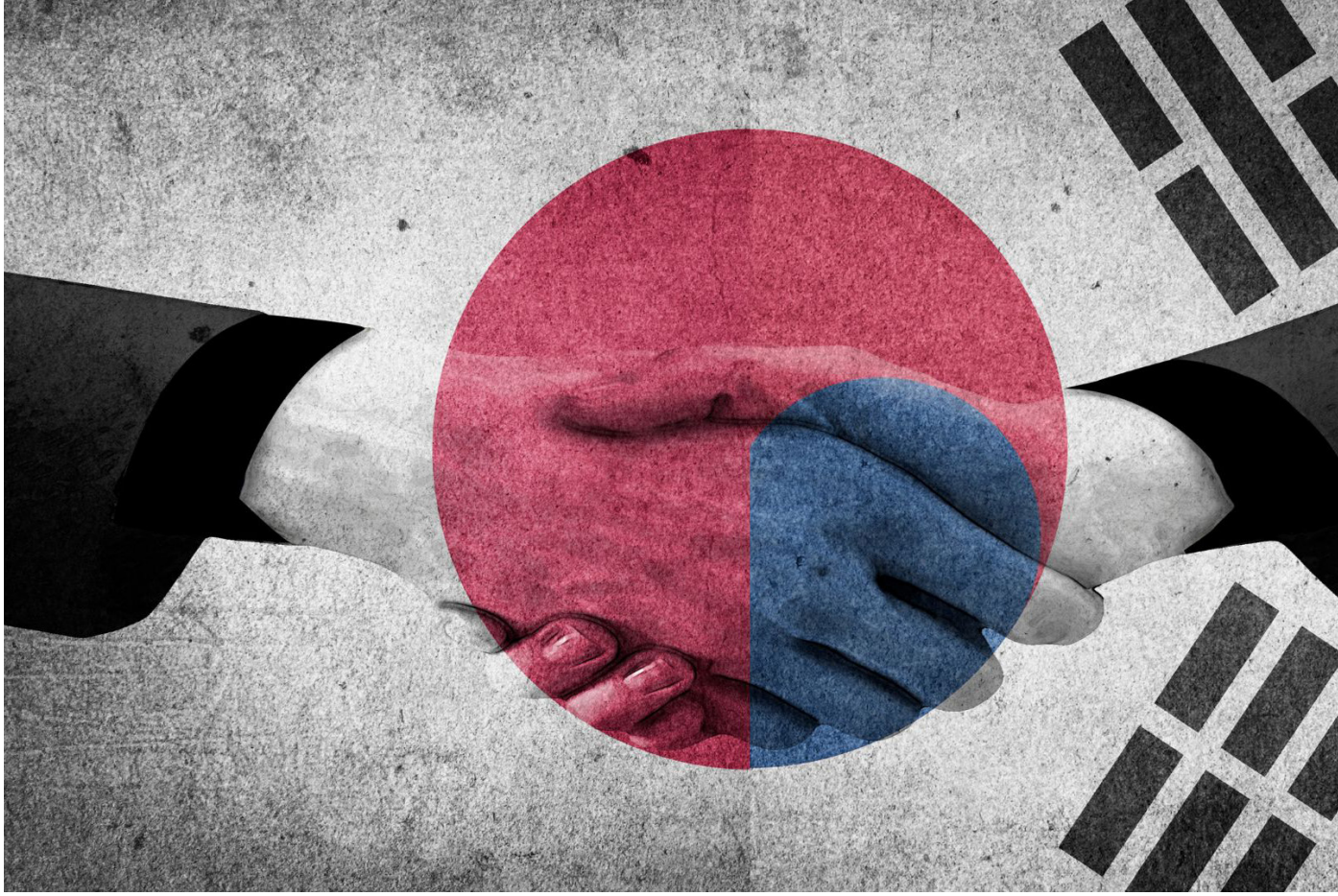
En nihayetinde Hindistan, Pasifik ada devletleri ve diğer Batılı ortaklarıyla yakın işbirliği içinde bir güvenlik ağı oluşturmayı düşünebilir. Bunun haricinde Yeni Delhi'nin bölgeyle ilgili planlarının son derece barışçıl olduğu ileri sürülebilir. Nitekim Başbakan Modi, geçtiğimiz Mayıs ayında, Hindistan'ın Pasifik ada ülkeleriyle ortaklığını iletirmek için 12 adımlı bir eylem planı açıklamıştı.[3] Bu plan; sağıktan su kaynaklarına, inovasyondan eğitime, enerjiden teknolojiye uzanan ve bölge halkının kalkınmasına hizmet edecek yatırımlara odaklanmıştır.

ABD'nin bölgesel politikaları ise "askeri güç maksimizasyonu" üzerine kurgulanmaktadır. Bu yüzden Hindistan, Pasifik ülkeleriyle ticari ve ekonomik ilişkilerini garanti altına almak ve bölgedeki siyasi dengeleri sağlamak için yoğun çaba göstermeye başlamıştır. Hindistan'ın Pasifik politikasındaki nihai hedefi; deniz yolları güvenliğini sağlamak, bölgede nüfuzunu artırmak ve askeri ilişkilerini güçlendirmek suretiyle diğer rakiplerine karşı avantaj elde etmektir. Hindistan'ın Asya Pasifik'te ekonomik, siyasi ve askeri varlığını artırma çabaları, uzun vadede küresel güç dengelerini etkileyebilecek bir gelişmedir.

[1] "Indian Navy Ships Dock in Papua New Guinea as Interest in Pacific Sharpens", Times of India, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/indian-navy-ships-dock-in-papua-new-guinea-as-interest-in-pacific-sharpens/articleshow/102359106.cms?from=mdr>, (Erişim Tarihi: 05.08.2023).

[2] "France, India Share Common Vision of Hegemony-Free Indo-Pacific: Macron", AA, <https://www.aa.com.tr/en/europe/france-india-share-common-vision-of-hegemony-free-indo-pacific-macron/2946136>, (Erişim Tarihi: 05.08.2023).

[3] "PM Modi Unveils 12-Step Action Plan to Strengthen India-Pacific Island Countries Partnership", BqPrime, <https://www.bqprime.com/nation/bqc-pm-modi-unveils-12-step-action-plan-to-strengthen-india-pacific-island-countries-partnership>, (Erişim Tarihi: 05.08.2023).

ANKASAM ANALİZ

Camp David Görüşmeleri ve ABD-Çin Rekabeti

Çin-Amerika Birleşik Devletleri (ABD) rekabeti, çok kutuplu dünya düzenine giden yolda büyük bir rol oynamaktadır. Bir tarafta küresel ekonominin en büyük oyuncularından olan Çin, diğer tarafta ABD ve Batı yer almaktadır. Hal böyle iken her iki kutup da dost devletler arasındaki sorunları çözme ve daha bütünlük hareket etme yeteneğine sahip olma yolunda çaba sarf etmektedir.

ABD'nin de karşı karşıya kaldığı bu durumun öne çıkan örneklerinden biri Japonya-Güney Kore ilişkileridir. Aslına bakılırsa iki ülke, kökleri Japon kolonyal dönemine uzanan sorunlara sahip komşu devletlerdir. Son dönemde ABD-Çin rekabetinin ortaya çıkması ve bu bağlamda Çin ve Kuzey

Kore konusunda ortak endişelere sahip olmaları iki devleti yakınlaştırarak aralarındaki sorunlara çözüm aramalarını sağlamıştır. Bu bağlamda gerek Güney Kore ve Japonya'nın tarihi sorunlarını çözme yolunda attıkları adımlar[1] gerekse karşılıklı olarak birbirlerini güvenilir ticaret ortakları listesine almaları[2] dikkate değer gelişmelerdir.

Yakınlaşmalar sadece siyasal alanda kalmamış iki devlet birbiriyle başta ekonomi olmak üzere birçok alanda işbirliği gerçekleştirme yoluna gitmiştir. Örneğin turizm bu yakınlaşmadan faydalanan alanların başında gelmektedir. Zira 2022 yılında Japonya'ya ziyaret eden Koreli turist sayısı 1,01 milyon dolaylarında[3] iken, 31 Haziran 2023 tarihinde

Elcan TOKMAK
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

açıklanan verilere göre bu sayı 3 milyonu geçmiştir.[4] Buna karşın Güney Kore'yi ziyaret eden Japon turist miktarı daha yavaş bir yükselişle 300 binden[5] 860 bine yükselmiştir.[6]

iki devletin yaklaşması her ne kadar tüm sorunların çözümlenmiş olduğu yönünde bir algı yaratsa da hala çözüme ulaşmamış sınır sorunları ve Fukushima Nükleer Santrali sorunu gibi meseleler varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu sorunların en belirgin örneklerinden olan Dokdo/Takeshima Adası sorunu zaman zaman ikili ilişkilerde küçük gerilimlere neden olsa da ilişkilerin seyrinde olumsuz yönde bir değişime sebebiyet vermekten uzaktır. Bunun yanında Fukushima Nükleer Santrali'nin suyunun denize salınacak olması hem Güney Kore hem de diğer bölge devletleri tarafında bir endişe unsuru olarak ortaya çıkmıştır. Fakat yine bu sorunun da ikili ilişkilerin seyrini kökten değiştirecek bir durum olduğunu söylemek gerçeklikten kopmak olacaktır.

Japonya-Güney Kore ilişkileri bu şekilde olumlu bir atmosfere sahip iken ABD-Çin rekabeti her geçen gün kendisini daha da hissettirmektedir. Bu bağlamda ABD ve Çin karşılıklı olarak birbirlerini doğrudan hedef almaktan imtina etmemektedir. Küresel anlamda teknolojik araçların olmazsa olmazı olan yarı iletkenler de bu durumdan etkilenmektedir. Nitekim ABD'nin yaptırımları karşısında Çin, 22 Mayıs 2023 tarihinde ABD'li yarı iletken üreticisi Micron yapımı çiplerin Çin'in ulusal güvenliğine bir tehlike oluşturduğu gerekçesiyle şirkete yaptırım uygulama kararı almıştır.[7] Bu durum Çin'le ticari olarak sıkı ilişkilere sahip olan Güney Kore'yi zor durumda bırakmıştır.

Mevzu bahis rekabet çerçevesinde Seul-Tokyo-Washington hattında gerçekleşen üçlü görüşmeler önemli bir yere sahiptir. 18 Ağustos 2023 tarihinde Camp David'de gerçekleşmesi planlanan Japonya-Güney Kore-ABD görüşmesi,[8] ABD cenahı açısından olumlu sonuçların alınması ihtimalini taşımaktadır. Bu bağlamda ABD, daha önce de bahsedildiği üzere, blok içerisinde yer alan sorunların çözümünde aktif rol alarak hem kendi küresel prestijini yükseltmek hem de blok içi ilişkilerin daha da gelişmesini sağlamak istemektedir. Çin'in bakış açısına göre ABD, Güney Kore ve Japonya, Kuzey Pasifik'te NATO benzeri mini bir askeri yapılanma kurmayı arzulamaktadırlar.[9] Bunun yanı sıra kurulacak savunma yapısı, bölge ülkelerini dost ve tehdit olarak iki gruba ayıracaktır.[10]

Neticede Güney Kore ve Japonya, tarihi sorunlara sahip olmalarına rağmen yakın dönemde ikili ilişkilerini düzeltme yoluna gitmektedirler. Washington'un Seul ve Tokyo'yu sorunların çözümünde cesaretlendirmesiyle ortaya çıkan olumlu atmosfer, küçük sorunların görmezden gelinmesini sağlamıştır. 18 Ağustos 2023 tarihinde gerçekleşmesi beklenen Camp David görüşmesi de bu bağlamda değerlendirildiğinde ABD'nin Kuzey Pasifik'te iki müttefik

devletin ilişkilerindeki sorunların üstesinden gelerek Çin karşısında elini güçlendirmek istediği söylenebilir.

[1] Kim Tong-Hyung-Hyung-Jin Kim "South Korean Plan Aims to Heal Forced Labor Feud with Japan", AP News, apnews.com/article/south-korea-japan-forced-laborers-colonial-rule-e8e828901148c2f2528ce557f445772b, (Erişim Tarihi: 06.08.2023).

[2] Jo He-rim, "Japan Restores South Korea to Export 'Whitelist' After 4 Years", The Korea Herald, https://shorturl.at/muxz, (Erişim Tarihi: 27.08.2023).

[3] "Number Of International Visitors to Japan in 2022, By Region of Origin", Statista, https://shorturl.at/coxJY, (Erişim Tarihi: 06.08.2023).

[4] Shim Woo-hyun, "Over 3m Koreans visit Japan in H1", The Korea Herald, www.koreaherald.com/view.php?ud=20230731000613#:-:text=The%20number%20of%20South%20Korean,according%20to%20government%20data%20Monday, (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

[5] "Number of Japanese Travelers to South Korea from 2013 to 2022", Statista, https://shorturl.at/clsw5, (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

[6] "Shim Woo-hyun "Over 3m Koreans...", a.gm

[7] Dan Milmo-Graeme Wearden, "China Bans US Chipmaker Micron from Vital Infrastructure Projects", The Guardian, www.theguardian.com/business/2023/may/22/china-bans-us-micron-technology, (Erişim Tarihi: 22.08.2023).

[8] "Biden To Host Camp David Summit with Japan and South Korea Next Month, Congressman Says", Reuters, www.reuters.com/world/china/biden-host-camp-david-summit-with-japan-south-korea-next-month-us-congressman-2023-07-27/, (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

[9] "Camp David Summit Could Be Dangerous for Japan, South Korea: Global Times Editorial", Global Times, www.globaltimes.cn/page/202308/1295785.shtml, (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

[10] Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

NATO'nun Fikri Genişlemesi

Küresel liderliği üstlendiği günden bu zamana Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Sovyetler Birliği/Rusya'ya karşı çevreleme politikasını sürdürmektedir. Tıpkı Soğuk Savaş döneminde dünyanın birçok yerinde yaşanan krizlerde olduğu gibi, günümüzde de başta Rusya-Ukrayna Savaşı olmak üzere yaşanan birçok sorunun temelinde bu politika yatmaktadır. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ise bu süreçte kritik bir rol oynamaktadır. ABD'nin çevreleme politikasında NATO üç farklı dönemde farklı görevler üstlenmiştir. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ni Avrupa'da çevrelemek için NATO kurulmuş ve bu dönemde çevreleme politikasının Avrupa'daki temelini teşkil etmiştir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO, Avrupa'da genişlerken Orta Asya ve Orta Doğu'da Barış için Ortaklık (BİO) programı yoluyla bu politikayı devam ettirmiş/ettirmek istemiştir. Son dönemde ise NATO, Asya-Pasifik bölgesinde bu politikanın devamını yürütme görevi üstlenmiştir. Odak noktasını Çin'e çeviren ABD, çevreleme politikasına Pekin'i de dahil etmek isterken NATO'yu ön planda tutmaktadır. Yakın dönemdeki resmi dokümanlarında NATO, Çin'i önemli bir tehdit olarak tanımlamaya başlamışken, Asya-Pasifikte ABD'nin müttefikleriyle ilişkilerini geliştirmeye hatta resmi bir formata sokmaya başlamıştır. Bu devletlerin liderleri NATO zirvesine katılırken; NATO, Japonya ofisi açmayı plan-

Doç. Dr. Şafak OĞUZ
ANKASAM
Güvenlik
Danışmanı

lamaktadır. Çevreleme politikası hızla devam etmektedir. ABD'nin Sovyetler Birliği'ne yönelik Soğuk Savaş dönem politikası, Nicholas J. Spykman'ın "Kenar Kuşak Teorisi"[1] ve esas olarak George Kennan'ın[2] görüşleri kapsamında geliştirilen "Çevreleme Politikası" esaslarında yürütülmüştür. Bu çerçevede başta NATO ve Avrupa Birliği (AB) olmak üzere, Balkan Paketi, Bağdat Paketi (sonrasında CENTO), Sadabat Paketi, Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü (SEATO) gibi örgütler ve paktlar kurularak, Kennan'ın ifadesiyle yok edilmese de sosyalizmin, dolayısıyla Sovyetler Birliği'nin nüfuz alanının çevrelenmesi amaçlanmıştır. Soğuk Savaş dönemi mücadelesi bu politika esaslarında şekillenmiş, Sovyetler Birliği'nin nüfuzunu artırma ve ABD'nin engelleme politikaları Kore'den Vietnam'a, Afganistan'dan Kamboçya'ya, Mısır'da Irak'a Küba'dan Nikaragua'ya kadar geniş bir alanda vekalet savaşları ya da taraflardan birinin doğrudan müdahale olduğu mücadeleler biçiminde devam etmiştir.

Soğuk Savaş'ın hemen başında Rusya ve ABD'nin başta Kitle İmha Silahları ile mücadele başta olmak üzere birçok alanda yaptığı işbirliği, Soğuk Savaş'ın bu mücadelesinin sona erdiği izlenimi vermiştir. Nitekim Rusya'nın Barış için Ortaklık (BİO) sürecine dahil olması, 1997 yılında teşkil edilen Daimi Ortak Konseyin 2002 yılında eşit ortaklar seviyesinde NATO-Rusya Konseyi'ne dönüşmesi, ABD ve Rusya arasında taktik ve stratejik nükleer silahlarının azaltılması konularındaki sözleşmelerinin imzalanması gibi gelişmeler Soğuk Savaş rekabetinin sona erdiği izlenimi vermiştir. İki kutuplu dünyanın tek kutuplu bir dünyaya dönüştüğü, ABD'nin hegemonyasını ilan ettiği gibi görüşler ortaya atılmıştır.

Ana tehdit Sovyetler Birliği'nin dağılması ve bu olumlu gelişmeler ışığında artık NATO'nun misyonunu tamamladığı tartışmaları başlamıştır. Ancak diğer yandan da ABD'nin çevreleme politikasının devamı niteliğinde NATO'nun genişlemesi devam etmiştir. 1999 yılında eski Varşova Devletleri Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan; 2004 yılında eski Sovyetler Birliği üyesi Baltık Devletleri dahil 7 devlet NATO'ya katılmıştır. Arnavutluk Hırvatistan, Karadağ ve nitekim Yunanistan vetosundan kurtulmasından sonra Makedonya'nın üyeliklerinden sonra 2023 yılında Finlandiya üye yapılarak NATO'nun genişlemesi (ABD'nin Avrupa bacasında çerçeveleme politikasında) mevcut safhaya ulaşmıştır. Halen başta İsveç ve Bosna Hersek olmak üzere diğer Avrupa devletlerinin üyelik süreçleri devam etmektedir. NATO çerçevesinde askeri nüfuz alanına giren bu devletler, AB üyelik sürecinde de ekonomik ve siyasi nüfuz alanına dahil edilme şeklinde devam etmektedir.

NATO'nun Soğuk Savaş dönemi tampon bölge olan Doğu Avrupa'ya doğru genişlemesi, Norveç ile NATO-Rusya sınırı olan 196

km. olan Norveç-Rusya sınırının da artmasına yol açmıştır. 2004 yılında Letonya (214 km.) ve Estonya'nın üye olması ile (294 km.) NATO-Rusya sınırları önemli oranda artmıştır. 2008 yılında ise, günümüzün en büyük krizlerinin başında gelen Rusya-Ukrayna Savaşı'nın temelini atılmış ve Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO üyeliklerine yeşil ışık yakılmıştır. Her iki devletin üyeliği ile hem Kafkaslar hem de Avrupa'da genişlemenin (ABD için çevreleme) devam etmesi hem de Soğuk Savaş döneminde Türkiye hariç tüm kıyılara hâkim olan Rusya'nın Karadeniz'de çok dar bir alan sıkıştırılması hedeflenmiştir. Ancak NATO'nun genişlemesini ulusal güvenliğine en büyük tehditlerin başında geldiğini kabul eden Rusya 2008 yılında Gürcistan ve 2014/2021 yıllarında Ukrayna'yı işgal ederek (Kırım'ı ve dolayısıyla Karadeniz'deki en kritik deniz üssünü ilhak ederek) bu genişlemeye dur demeye çalışmıştır.

Gürcistan ve Ukrayna'nın üyelik sürecini zaman gösterecektir. Ancak her iki devletin üyeliklerinden sonra sıranın Avrupa'da Moldova ve belki de gerçekleşecek renkli bir devrimle Belarus'ta, Kafkasya'da Azerbaycan ve Ermenistan'a geleceğini beklemek sürpriz olmayacaktır. Avrupa'nın coğrafi sınırları tartışmalı olsa da, Avrupa Konseyi üyelikleri ile Eurovizyon Şarkı yarışması, Avrupa Futbol Şampiyonası gibi etkinliklere katıldıkları göz önüne alındığında Azerbaycan ve Ermenistan'ın da Avrupalı sayılmaları NATO'nun nihai sınırlarının ne olabileceğini ortaya koymaktadır.

Orta Asya Devletlerini Sovyetler Birliği'nin doğal uzantısı olarak kabul eden ABD, çevreleme politikasını daha güneyden teşkil etmiştir. Bu süreçte 1955 yılında Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve Birleşik Krallık arasında Bağdat Paketi kurularak Sovyetler Birliği güneyden çevrelenmiştir. Baas rejiminin Irak'taki darbeden sonra pakttan çekilmesinden sonra CENTO olarak varlığını sürdüren teşkilat, 1979 yılına kadar varlığını devam ettirmiş ve çevreleme politikasının bir parçası olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD hızlı bir şekilde bölgede etkinliğini artırmaya çalışmıştır. Başta NATO'nun Barış için Ortaklık (BİO) programı ve Azerbaycan gibi devletlerle ekonomik ve enerji alanlarındaki işbirliği olmak üzere bölgede etkinliğini artırarak Rusya'yı daha kuzeyden çevreleme politikası gütmüştür. Bu dönemde Kafkaslar bölgesinde çıkan karışıklıklarla eş zamanlı olarak yürütülen bu çalışmalar, 11 Eylül saldırıları sonrasında askeri bir hal almıştır. Nitekim Afganistan'ı işgal eden ABD, Özbekistan ve Kırgızistan'da 2001 yılında askeri üsler teşkil ederken artık Orta Asya'da siyasi ve ticari varlığını askeri olarak ta desteklemiştir.

Çevreleme politikası bu üç bacakta da devam etmiştir. Ancak 2005 yılında Rusya ve Çin'in çok kutuplu dünya ilanı ve ABD'nin bölgeyi terk etmesi çağırısı 2005 yılında Özbekistan ve 2014 yılında Kırgızistan üslerinin kapatılmasıyla sonuçlanmıştır. 2005 Kırgı-

zistan Renkli Devrimi gibi olaylar süreci tersine çevirememiş ve ABD'nin Orta Asya üzerinden Rusya'ya çevreleme politikası Avrupa kadar başarılı olamamıştır. Rusya Bağımsız Devletler Topluluğu, Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü ve Avrasya Ekonomik İşbirliği Örgütü gibi kuruluşlarla nüfuz alanını genişletmiştir. Her ne kadar bölgede rakibi olsa da ABD söz konusu olduğunda ortak hareket etmek zorunda olduğu Şangay İşbirliği Örgütü ile de başta İran, Hindistan ve Pakistan gibi bölgesel güçlerin batı eksenine kaymasını önlemeye çalışmıştır.

Çevreleme politikasının diğer bir bacağı ise Asya-Pasifik bölgesindeki çalışmalar teşkil etmiştir. Soğuk Savaş döneminde ABD'nin bu konudaki en önemli kozu 1967 yılında Filipinler, Malezya, Tayland, Endonezya ve Singapur tarafından kurulan Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) olmuştur. Bölgede Japonya, Kore, Hindistan, Avustralya, Yeni Zelanda gibi devletlerle yakın ilişkileri ele alındığında ABD, Rusya'ya doğudan da çevreleme politikası yürütmüştür. Kore, Vietnam, gibi devletler ABD-Sovyetler Birliği mücadelesinin dolaylı mücadele alanları olarak karşımıza çıkmıştır. 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgalinin çevreleme politikasının güvenliğini tehdit etmesi üzerine ise Ortadoğu'ya Rus müdahalesini önlemek üzere Carter Doktrini'ni ilan etmiş ve CENTCOM'u teşkil etmiştir.

ABD'nin çevreleme politikasında Avrupa'nın doğusundan başlayan kuşağın Pasifik kıyılarında sonlandırılmasında en büyük engeli Çin ve Sino-Sovyet işbirliği teşkil etmiştir. Ancak 1960-70'li yıllarda Rusya ve Çin arasındaki ilişkilerin gerilmesi üzerine ABD fırsatı kaçırmamış ve Başkan Nixon'un Çin'e yaptığı tarihi ziyaretle ABD, Sovyetler Birliği'ni Çin yoluyla da çevrelemeyi hedeflemiştir. ABD-Çin ilişkileri çok iyi bir seviyede gitmese de bu dönemden sonra çok önemli sorunlar yaşanmamıştır. Ancak 2000'li yıllarda Rusya'yla yakınlaşan Çin, ABD'nin bölgedeki etkinliğinden ve varlığından rahatsız olmuş ve çok kutupluluk çağrısında bulunmuştur. Bu dönemden sonra iki devlet arasındaki gerginlik hızla artarken, Obama'nın "Pivot to Asia" politikası ABD için Çin'in Rusya'dan daha büyük bir tehdit olarak algılandığını ortaya koymuş ve başta Tayvan sorunu olmak üzere Pasifik üzerinden Çin'i çevreleme politikası öncelikli hale gelmiştir. Her ne kadar Rusya-Ukrayna Savaşı ile birlikte "Rus tehdidi" yeniden ön plana çıksa da ABD, Pasifik'teki müttefikleri sayesinde bölge üzerinden Çin'i çevreleme politikası yürütmektedir.

Bu politikayla eş zamanlı olarak NATO Asya-Pasifik bölgesine ve bu bölgedeki sorunlara dahil olmaya başlamıştır. Bu çerçevede Çin artık NATO için bir tehdit olarak nitelendirilmeye başlamıştır. Stratejik Konseptte Rusya'ya doğrudan tehdit olarak nitelendiren ittifak, Çin'in ittifakın güvenliğini ve değerlerini tehdit eden politikalar ilan ettiğini ifade etmiş ve Çin'in kötü niyetli hibrit ve

siber saldırı faaliyetleri ile söylem ve dezenformasyon kampanyalarının müttefikleri hedef aldığını ve ittifakın güvenliğine zarar verdiğini belirtmiştir. (Md. 13) Hint-Pasifik bölgesinin ve buradaki ortaklarla işbirliğinin ittifak için önemine vurgu yapılırken, bu bölgedeki sorunların çözümü için mevcut ve yeni ortak devletler işbirliğine devam edileceği ifade edilmiştir.

Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Kore liderleri son 2 yıldır NATO Liderler Zirvesi'ne katılmaktadır. NATO ile bu devletler arasında çeşitli işbirliği anlaşmaları yapılmaktadır. Her ne kadar Japonya henüz kararın netleşmediğini ifade etse de NATO'nun Japonya'da bir irtibat ofisi açmayı planladığı bilinmektedir. Çin'in tepkisi üzerine ileriki bir aşamaya bırakılan bu kararın öncelikle Çin'e daha uzak bir devlete (mesela Avustralya) kurulması ve ileriki aşamada Japonya'ya kurulması muhtemeldir. Orta vadede bölgede herhangi bir bahaneyle bir NATO misyonu/üssü kurulması düşünülebilir.

Temelde bakıldığında Çin'in NATO için yarattığı tehdit tam olarak ifade edilememiş ve zorlama ifadelerle Çin hedef alınmıştır. Terör örgütlerinin Türkiye'nin ulusal güvenliğine tehdidini göz ardı eden NATO, temel görev alanını aşarak ABD'nin Çin ve Rusya'ya çevreleme politikasının temellerini atmaktadır. Teknik olarak ABD-Çin rekabetinin sıcak bir çatışmaya dönüşmesi ittifakın 5. Maddesini hayata geçirecektir. Ancak NATO üyelerinin mevcut askeri kabiliyetleri göz önüne alındığında Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleşecek (tabii herhangi bir ABD-Çin savaşının nükleer boyutu göz önüne alındığında ne kadar ihtiyaç olacaktır) bir harekate katılacak stratejik imkanları sınırlı olacaktır ve ancak ABD'nin birliklerini takviye etmesiyle sınırlı kalacaktır. Ancak siyasi perspektiften bakıldığında tıpkı Balkan ve Bağdat Paktları gibi Portekiz'den Yeni Zelanda'ya uzanacak siyasi bir çevreleme kuşağının NATO aracılığıyla sağlandığına şahit olmaktadır. Avrupa'da fiziken genişleyen NATO, küresel ölçekte de fikren genişlemektedir.

[1] Spykman'ın görüşleri için Bkz. Nicholas J. Spykman, America's Strategy in World Politics: The United States and the Balance of Power, New York, Harcourt, Brace & Co, 1942; Nicholas J. Spykman, The Geography of the Peace, Helen R. Nicholl (der.), New York, Harcourt, Brace & Co, 1944.

[2] Kennan'ın görüşleri için Bkz. X, "The Sources of Soviet Conduct," Foreign Affairs, 25(4), 1947, s. 566-582; George Kennan, "The Soviet Way of Thought and Its Effect on Foreign Policy", January 24, 1947, Box 16, Kennan Papers.

ANKASAM ANALİZ

BRICS'in Genişlemesi Bağlamında Çin'in Çok Kutuplu Dünya İnşası

22-24 Ağustos 2023 tarihlerinde Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde düzenlenmesi planlanan BRICS Liderler Zirvesi yaklaşırken, söz konusu platforma katılım başvurularının ciddi şekilde artması dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili Güney Afrika Dışişleri Bakanı Naledi Pandor, 22 ülke liderinin BRICS'e katılma niyetlerini resmen bildirdiğini açıklamıştır.[1] Ayrıca Pandor, üyeliklerle ilgili çok sayıda gayri resmi başvuru aldıklarını da sözlerine eklemiştir. Resmi başvurularda bulunan ülkelerin isimleri; Cezayir, Arjantin, Bangladeş, Bahreyn, Belarus, Bolivya, Küba, Mısır,

Etiyopya, Honduras, Endonezya, İran, Kazakistan, Kuveyt, Fas, Nijerya, Filistin, Suudi Arabistan, Senegal, Tayland, Birleşik Arap Emirlikleri, Venezuela ve Vietnam şeklinde sıralanmıştır.

Üyelik başvurularından bağımsız olarak BRICS Zirvesi'ne Afrika ve güney yarım küre ülkelerinden 67 liderin davet edildiği belirtilmiştir. BRICS, esas olarak üye devletler arasında ticari, siyasi ve kültürel işbirliğinin teşvik edilmesini amaçlamaktadır. Ancak son zirveye davet edilen liderlerin genellikle güney yarım küre ülkelerinden

Dr. Cenk TAMER
ANKASAM
Asya-Pasifik
Uzmanı

oluşması ve Batılı ülkelerin dışarıda bırakılması, yeni dünya düzenine dair çok fazla şey anlatmaktadır. Çin ve Rusya'nın başını çektiği BRICS platformu, Küresel Güney'in çıkarlarını savunan çok taraflı bir platform haline almaktadır. Nitekim Pekin ve Moskova, Batı'nın liderliğindeki tek kutuplu dünya anlayışına karşı çıkararak küresel bir dünya tasavvur etmektedirler.

Diğer yandan Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Almanya ve diğer bazı Avrupa ülkeleri, yayımladıkları ulusal strateji belgelerinde Rusya ve Çin'in eylemlerini "uluslararası düzene yönelik meydan okuma" şeklinde nitelendirmektedirler. Bu iki aktör ise "sistemik rakip" olarak adlandırılmaktadır. Batı; Moskova ve Pekin'i eleştirirken "kurallara dayalı uluslararası düzene" ısrarla vurgu yapmaktadır. Çünkü mevcut sistemde Batı, kendini hegemon olarak görmekte ve bu statükoyu değiştirmeye dönük herhangi bir girişimi reddetmektedir.

ABD merkezli Batı'nın hegemonyacı anlayışına karşı Rusya ve Çin, küresel bir işbirliği platformu olarak BRICS'in genişletilmesini desteklemektedirler. Ancak bu girişimden Batı'nın dışlanması, BRICS'in bir başka kutup olarak yükselebileceği endişesine yol açmaktadır. Bu bağlamda çok kutuplu dünyanın inşasında Küresel Güney'in büyük katkıları olacaktır. BRICS ise bu dünyanın inşasına katkıda bulunacaktır. Örneğin Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergey Ryabkov, BRICS Liderler Zirvesi öncesinde Macron'un zirveye katılma isteğini "uygunsuz bir konuk olur" sözleriyle eleştirmiştir.[2] Ev sahibi ülke Güney Afrika'nın Dışişleri Bakanı Naledi Pandor ise Macron'un zirvede yer almayacağını doğrulamıştır.[3]

BRICS Liderler Zirvesi'ne davetli olarak katılması beklenen ülkeler, tarihsel süreçte Batı'nın emperyalist politikalarına karşı duran ve yine Batı tarafından genellikle "üçüncü dünya ülkeleri" olarak kategorize edilen devletlerdir. Yine bu katılımcılar, çoğunlukla Soğuk Savaş döneminde Bağılantısızlar Hareketi'nde yer alan ülkelere aittir. Dolayısıyla bu platform, esas olarak çok kutuplu bir dünyanın inşasına katkıda bulunacaktır. Diğer yandan bu oluşum, Batı'nın karşısında Küresel Güney'i savunan bir başka eksene de dönüşebilir. Bundan ötürü dünyada yeni bir "iki kutuplu döneme" girilme tehlikesi halen mevcuttur.

BRICS'in genişletilmesini güçlü şekilde savunan Çin, bu platformu küresel bir dünya inşa etme yolunda önemli bir manivela olarak görmektedir. Bu bağlamda Çin Devlet Başkanı Şi Jinping'in geçtiğimiz yıl BRICS ülkelerine "küresel güvenlik topluluğu kurma" çağrısında bulunması stratejik bir amaca hizmet etmektedir.[4] Bu çağrı, aynı zamanda Çin'in "Küresel Güvenlik Girişimi" ve "Küresel Kalkınma Girişimi" isimleriyle karakterize ettiği çok kutuplu dünya idealleriyle son derece uyumludur. Rusya ve

Çin'in öncülüğündeki bu küreselleşme sürecine BRICS sayesinde güney yarım küre ülkeleri de dahil olmaktadır. Diğer yandan Batı, kendi kolektif savunma örgütü olan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nü (NATO) küresel sorunlarla mücadele edebilmesi adına yeniden revize etmektedir. Batılı liderler, NATO'nun artık "küresel bir konsept" sahip olması gerektiğini söylemektedirler.[5]

Sonuç olarak Batı ve Çin'in dünya görüşleri ve küreselleşme çabaları birbirinden farklı saiklerle gerçekleşmektedir. Batı Dünyası, savunma-güvenlik perspektifinden bir yaklaşım sergilerken; Çin, daha çok ekonomi ve kalkınmayı esas alan barışçıl bir küreselleşme eğilimi göstermektedir. Bu bağlamda Çin, yeni küresel dünya düzeninin oluşumunda BRICS platformunu tercih ederken; Batı, bir savunma örgütü olan NATO'nun genişlemesinden yanadır. Görünen o ki Küresel Güney, tercihini ekonomik büyüme ve kalkınmadan yana yapmıştır. Aynı zamanda bu ülkeler, tek veya iki kutuplu dünya anlayışına karşı olduklarını güçlü sesle getirmektedirler. Bugün Batı içerisinde önemli bir Avrasyacı aktör olarak yükselen Almanya, çok kutuplu dünya düzenini savunan aktörler arasına katılmaktadır. Dünyada çok kutupluluk eğilimi artarken devletler, Batı'yı dengelemek için Rusya ve Çin öncülüğündeki platformlara artan bir eğilim göstermektedirler. Her iki ülke de BRICS platformu üzerinden çok taraflılığı yaymak, Batı'nın hegemonik yaklaşımlarını reddetmek ve kazan-kazan anlayışına dayalı kolektif bir topluluk inşa etmeyi amaçlamaktadırlar.

[1] "Güney Afrika: BRICS Üyeliği İçin 22 Ülke Başvurdu", TRT Haber, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/guney-afrika-brics-uyelig-i-icin-22-ulke-basvurdu-783102.html>, (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

[2] "Russia Objects to Presence of French President at BRICS Summit", AA, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/russia-objects-to-presence-of-french-president-at-brics-summit/2928583>, (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

[3] "Güney Afrika: BRICS Üyeliği İçin 22 Ülke Başvurdu", a.g.e., (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

[4] "Xi Calls on BRICS Countries to Build Global Community of Security for All", Xinhua Net, <https://english.news.cn/20220519/82a6dd1e9a324e7f821bdc1d2940f6b1/c.html>, (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

[5] "UK's Liz Truss: NATO Should Protect Taiwan Too", Politico, <https://www.politico.eu/article/liz-truss-nato-taiwan-protect/>, (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

BASINDA ANKASAM

15 Ağustos 2023

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan dış politikadaki güncel gelişmeleri TVNET'e değerlendirdi.

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Bölgesel Araştırmalar Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

